

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Katedra politologie

Bakalářská práce

2019

Vojtěch Podhorský

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Katedra politologie

**Rozhodování Velšanů v referendu o členství Spojeného
království v Evropské unii 2016**

Bakalářská práce

Autor práce: Vojtěch Podhorský

Studijní program: Politologie a mezinárodní vztahy

Vedoucí práce: Prof. PhDr. Blanka Říhová, CSc, dr. h. c.

Rok obhajoby: 2019

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 10. 5. 2019

Vojtěch Podhorský

Bibliografický záznam

PODHORSKÝ, Vojtěch. *Rozhodování Velšanů v referendu o členství Spojeného království v Evropské unii 2016*. Praha, 2019. 72 s. Bakalářská práce (Bc). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií. Vedoucí práce Prof. PhDr. Blanka Říhová, CSc, dr. h. c.

Rozsah práce: 99 023 znaků

Anotace

Dne 23. června 2016 většina Velšanů hlasovala v referendu o členství Spojeného království v Evropské unii pro odchod. Cílem této bakalářské práce je analyzovat volební chování voličů z regionu, který dlouhodobě těžil především ekonomicky ze členství v Evropské unii, a zjistit, které faktory ho determinovaly a které převážily v rozhodování o hlasování. V práci bude použita teorie meziskupinové hrozby, která pracuje s realistickými a symbolickými hrozbami pramenícími z imigrace. Vývoj vnímání hrozeb představovaných imigrací bude sledován od roku 2004, od východního rozšíření Evropské unie, do konání referenda. Součástí práce bude popsání dopadu ekonomické krize začínající v roce 2008 na vnímání hrozeb a na vztah Velšanů k Evropské unii, který bude určen na základě preferencí protievropské Strany nezávislosti Spojeného království v době po krizi. V této souvislosti bude zmapován přístup ostatních hlavních velšských politických stran k referendu a k Evropské unii. Hlavní realistické a symbolické hrozby vnímané Velšany budou následně porovnány s reálnou situací na území Walesu, díky čemuž se ukáže, v jakých volebních obvodech se projeví obavy z imigrace nejvíce, jestli vnímané hrozby byly reálné, nebo šlo pouze o účinnou protiimigrační a protievropskou kampaň.

Annotation

On 23rd June 2016 majority of Welsh people voted to leave in United Kingdom European Union membership. The aim of this bachelor thesis is to analyse voting behaviour of voters from region which economically profited from the European Union membership and to find out which main factors determined their decision-making. Intergroup threat theory will be used in this work for describing realistic and symbolic threats with origin from immigration. Process of threat perception will be monitored from 2004 enlargement of the European Union till the referendum. A part of the work will be to describe the impact of 2008 financial crisis on Welsh people relationship to the European Union. The relationship will be determined by anti-European United Kingdom Independence Party preferences after the crisis. In this context others main Welsh political parties attitudes towards the European Union and the referendum will be explored. Main perceived realistic and symbolic threats by Welsh people will be compared with real situation in Wales. After this comparison, it turns out in which electoral districts the threats appeared the most and if they were real or if it was a consequence of anti-immigration and anti-European campaigns.

Klíčová slova

Brexit, volební chování, Wales, meziskupinová teorie hrozby, imigrace, Evropská unie

Keywords

Brexit, voting behaviour, Wales, intergroup threat theory, immigration, European Union

Title

Decision-making of Welsh People in 2016 United Kingdom European Union Membership Referendum

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval vedoucí mé bakalářské práce Prof. PhDr. Blance Říkové, CSc, dr. h. c. za užitečné připomínky, rady a čas strávený této práci.

OBSAH

ÚVOD	3
1.1. Výzkumná otázka a metodologie	3
2. MEZISKUPINOVÁ TEORIE HROZBY	5
2.1. Identita	5
2.2. Typy hrozeb	5
2.3. Revize teorie a její rozšíření.....	7
2.4. Stereotypy a chování	8
2.5. Případové studie.....	9
3. REFERENDUM	12
3.1. Poptávka po referendu.....	12
3.2. Typologie referend	13
3.3. Volební chování	14
3.4. Referendum ve Spojeném království	15
4. REFERENDUM O ČLENSTVÍ SPOJENÉHO KRÁLOVSTVÍ V EVROPSKÉ UNII 2016	17
4.1. Předvolební průzkumy a kampaně na území Walesu	18
4.2. Výsledky referenda.....	21
4.3. Socioekonomické a sociodemografické ukazatele	22
4.3.1. Vzdělání, věk, příjem a další proměnné	22
4.3.2. Identita	24
4.3.2.1. Geografické rozložení obyvatelstva podle identity	26
4.4. Geografie výsledků hlasování – Wales	27
5. WALES V EVROPSKÉ UNII	31
5.1. Evropské dotace	31
5.1.1. Vliv evropských dotací na životní úroveň a kritika přerozdělování dotací.....	33
5.2. Vliv ekonomické krize na postoj Velšanů k Evropské unii	34
5.2.1. Nárůst preferencí Strany nezávislosti Spojeného království	34
5.3. Postoj hlavních politických stran k referendu o členství v Evropské unii.....	37
5.3.1. Účast velšských politiků a velšských médií.....	38
6. IMIGRACE	40
6.1. Východní rozšíření Evropské unie	40

6.1.1. Celková čistá migrace do Spojeného království a její dopad.....	41
6.2. Imigrace do Walesu	41
6.3. Vliv imigrace na občany Spojeného království	43
6.3.1. Realistické a symbolické hrozby	44
6.3.1.1. Nezaměstnanost ve Walesu	45
6.3.2. Imigrace jako hlavní téma referenda	45
ZÁVĚR.....	47
POUŽITÁ LITERATURA	50
TEZE BAKALÁŘSKÉ PRÁCE	68
SEZNAM PŘÍLOH.....	72

Úvod

Dne 23. června 2016 proběhlo ve Spojeném království referendum o vystoupení z Evropské unie, ve kterém se většina voličů vyjádřila pro vystoupení. Toto rozhodnutí později způsobilo aktivaci článku 50 Lisabonské smlouvy, umožňující odejít členské země z EU, a nejisté období plné sporů v politické i socioekonomické sféře o budoucím uspořádání v rámci evropského prostoru. Tento důležitý milník v procesu evropské integrace zapříčinil nejen destabilizaci Evropské unie, ale i Spojeného království samotného.

Obecně se předpokládalo, že voliči v Anglii budou většinově volit pro odchod, zatímco voliči ve Skotsku a v Severním Irsku se vyjádří pro setrvání v Evropské unii. V případě Walesu nepanovalo jednoznačné přesvědčení, nicméně většinově převládal názor, že voliči na území Walesu budou hlasovat pro zachování členství. Tento předpoklad se nakonec nenaplnil, jelikož 52,5 % voličů hlasovalo pro odchod, proto se dá výsledek hlasování považovat za překvapivý a to hned z několika důvodů. Měsíc a půl před referendem se konaly volby do Velšského národního shromáždění, ve kterých uspěly zejména strany, které dlouhodobě podporovaly členství v EU. S tím souvisí i další důvod, tedy dlouhodobý profit z členství díky čerpání financí z evropských strukturálních fondů na rozvoj pro méně rozvinuté regiony.

1.1. Výzkumná otázka a metodologie

Výše zmíněný popis situace vyvolává otázku: „Proč se Velšané rozhodli většinově hlasovat pro vystoupení Spojeného království z Evropské unie?“ V tomto kontextu používám označení „Velšané“ pro občany Spojeného království, kteří hlasovali v referendu na území Walesu.

Tato bakalářská práce je případovou studií používající kvalitativní metodu výzkumu. Cílem práce je určit faktory, které podmínily volební chování Velšanů. Teoretická část bude založena na meziskupinové teorii hrozby, která bude popsána ve druhé kapitole této práce.

Dále bude pozornost věnována referendu, zakotvení tohoto institutu v britském politickém systému a následně analýze sociodemografických a socioekonomických faktorů referenda o vystoupení z Evropské unie 2016. Cílem této části bude popsat rozdíly volebního chování mezi jednotlivými skupinami voličů a hlavní determinanty referenda.

Součástí hledání odpovědi na výzkumnou otázku bude analýza vztahu Velšanů a Evropské unie, respektive jejich protievropských tendencí v době před referendem o tzv. brexitu. Ta

bude založena na volbách do Evropského parlamentu 2014, volbách do Dolní sněmovny Parlamentu Spojeného království 2015 a na volbách do Velšského národního shromáždění 2016, na základě nichž zmapuji protievropské tendence velšských voličů, které následně porovnáám s přístupem hlavních velšských politických stran k Evropské unii. Kromě voleb bude v této části zahrnut i vztah Evropské unie a Walesu jako oblasti čerpající finance ze strukturálních fondů.

K podpoření meziskupinové teorie hrozby provedu analýzu sociodemografických změn od roku 2004, tedy roku rozšíření unijního prostoru o deset zemí střední a východní Evropy, do roku 2015, dokdy existují data o migraci za celý rok před konáním referenda. Hlavními ukazateli v tomto případě budou imigrace, nezaměstnanost a blahobyť na velšském území. Na základě těchto údajů zjistím, zda byly realistické a symbolické hrozby popsané v meziskupinové teorii hrozby reálné.

2. Meziskupinová teorie hrozby

Meziskupinová teorie hrozby je sociálně-psychologická teorie vycházející z revidované verze integrované teorie hrozby, která vznikla na základě vývoje výzkumu meziskupinové úzkosti (Stephan, Stephan, Gudykunst, 1999, str. 618). Teorie nabízí teoretický rámec na zkoumání meziskupinových vztahů a přístupů z pohledu hrozeb, které skupiny sobě navzájem představují. Pro analýzu tato teorie využívá napětí při interakci dvou skupin lidí (Monterrubio, 2016, str. 419). Hrozba nemusí být reálná ani aktuální, teorie se spíše snaží zachytit obecný, dlouhodobější vztah a určit stupeň existence takové hrozby (Stephan, Ybarra, Morrison, 2009, str. 45).

2.1. Identita

Identita lidí je tvořena národnostní příslušností, etnicitou, politickou ideologií, náboženstvím, sociálním postavením a mnoha dalšími faktory, které ve výsledku vytvářejí skupiny obyvatelstva, mezi nimiž nutně nemusí vznikat konflikt, ale v praxi tomu tak často bývá (Stephan, Ybarra, Morrison, 2009, str. 43). Jedinec se identifikuje s vnitřní skupinou, která mu dává psychologickou výhodu díky pocitu sounáležitosti a pocitu pochopení na základě společných norem, hodnot apod. Dále je to prostor pro uskutečňování potřeb, proto vnitřní skupinu upřednostňujeme před jinými a vytváříme si na danou sociální skupinu hrdost (Tajfel, Turner, 1986).

Tato identifikace s vnitřní skupinou vzdaluje jedince od jiných vnějších skupin a vytváří o ni obavu (Crocker, Luhtanen, 1990). Hrozba je pocíťována v případě, kdy je vnější skupina v pozici, ze které může způsobit škodu vnitřní skupině a to jak ve fyzické, tak v symbolické podobě, která se dotýká zejména vnitřní integrity skupiny. Tyto hrozby bývají pro identitu skupiny destruktivní, proto se snaží reagovat vyjednáváním, kompromisem a jinými mechanismy, které by zajistily zachování skupiny. V takovém jednání jsou kognitivní funkce a emoce vůči vnější skupině většinou negativní (Stephan, Ybarra, Morrison, 2009).

2.2. Typy hrozeb

Původní model meziskupinové úzkosti pracuje s pocity lidí, kteří se při meziskupinových interakcích cítí ohroženi a to z důvodu možného odmítnutí, ponížení, či zesměšnění, což vytváří negativní přístup k vnější skupině (Stephan, Stephan, 1985). Na tento model poté navazuje integrovaná teorie hrozby (Stephan, Ybarra, Morrison, 2009).

V integrované teorii hrozby rozlišují Stephan a Stephan (2000, str. 25) čtyři skupiny hrozeb, které hrají roli ve vytváření předsudků a určité předpojatosti vůči vnější skupině. Tyto hrozby ve výsledku ovlivňují naše chování.

První skupina hrozeb vychází z realistických konfliktních teorií, jejichž základem je boj o zdroje, teritorium a bohatství obecně. Jedná se o realistické hrozby jak politické, ekonomické, materiální ovlivňující blahobyt, tak fyzické. Hrozby fyzické povahy poté ovlivňují existenci celé skupiny.

Druhou skupinou jsou symbolické hrozby, které mají svůj původ v teorii symbolického rasismu (Vedder, Wenink, van Geel, 2016, str. 55). Obecně se jedná o hrozby ovlivňující způsob života jedince (Stephan, Stephan, 1996, str. 418). Tyto hrozby se týkají morálky, hodnot, standardů apod. Každá skupina věří ve správnost svého systému hodnot, proto ten kdo ho nesdílí, staví se proti němu a tím ho ohrožuje, kvůli čemuž vzniká negativní vztah mezi skupinami. Zároveň platí vztah, že čím více jsou hodnoty blokovány, tím se vnímání hrozby zvyšuje (Stephan, Stephan, 2000, str. 26).

Meziskupinová úzkost tvoří třetí skupinu hrozeb. Jedná se o strach ze střetu jiných identit, což vytváří negativní emoce z meziskupinové interakce, které mohou mít za následek vykořisťování vnitřní skupiny nebo jejich hodnot. Meziskupinová úzkost se zvyšuje, pokud mezi skupinami panuje historická nesnášenlivost, pokud byly skupiny vystaveny menší míře kontaktu nebo jsou etnocentrické a vnímají samy sebe jinak. Svou roli hraje i typ interakce. Pokud se jedná o nestrukturovanou interakci a nerovný vztah, výsledkem jsou negativní emoce jako úzkost nebo strach (Stephan, Stephan, 1996, str. 419). Meziskupinová úzkost je vnímána čistě negativně. Člověk z ní nemůže profitovat, čímž se liší od jiných sociálně-psychologických teorií jako teorie krizového jednání, která má naopak za následek efektivnější komunikaci (Stephan, Stephan, Gudykunst, 1999, str. 618).

Zmíněné tři skupiny hrozeb vytváří čtvrtou skupinu, která obsahuje negativní stereotypy (Stephan, Stephan, 1996). Stereotypy slouží k očekávání chování členů jiné skupiny (Hamilton, Sherman, Ruvolo, 1990). Hrozba je pak tvořena strachem z negativních důsledků, respektive potvrzení negativních stereotypů ohledně vnějších skupin (Stephan, Stephan, 2000, str. 27).

2.3. Revize teorie a její rozšíření

Pozměněná integrovaná teorie hrozby začala být označována jako meziskupinová teorie hrozby, která se mírným způsobem liší od jejího základu. Původní verze teorie pracuje s pěti příčinami vnímání hrozeb, mezi něž se řadí předchozí konflikt, status skupin, vnitřní identifikace, znalost vnější skupiny a kontakt s ní. V případě předchozího konfliktu platí, že pokud v minulosti mezi skupinami proběhl nějaký konflikt, vnímání hrozeb se zvyšuje. To samé platí u statusu skupin, které se charakterizují její velikostí, respektive její silou. Čím jsou větší nerovnosti mezi skupinami, tím se zvětšuje ohrožení (Stephan, Stephan, Gudykunst, 1999, str. 621). Proces tvoření předsudků je ale stejný neohledně na velikost skupiny (Corenblum, Stephan, 2001, str. 264). Zvýšená vnitřní identifikace zase znamená vyšší vnímání hrozeb od vnější skupiny. S ohledem na frekvenci kontaktu platí, že čím nižší frekvence kontaktu, tím menší znalost, a tedy vyšší vnímání hrozeb. Poslední příčinou vnímání hrozby je předchozí zkušenost s interakcí (Stephan, Stephan, Gudykunst 1999, str. 621).

Původy podstat hrozeb v revidované verzi jsou popsány jako charakterové rysy, osobní zkušenosti, přístupy a situační faktory (Vedder, Wenink, van Geel, 2016, str. 55), které jsou rozděleny do čtyř skupin, u kterých se dále rozlišuje, zda se jedná o hrozby spíše individuální, nebo kolektivní (Stephan, Ybarra, Morrison, 2009, str. 44). V této souvislosti byly skupiny hrozeb zredukovány na dvě – realistické a symbolické. Realistické hrozby v sobě zachovávají fyzické, materiální či ekonomické škody týkající se zdrojů a blahobytu. Symbolické hrozby v sobě nesou ohrožení v oblasti hodnotové, filosofické, morální, ideologické nebo náboženské (Stephan, Renfro, 2002). Meziskupinová úzkost a negativní stereotypy, které dříve tvořily samostatné skupiny, se staly charakterními znaky pro realistické i symbolické hrozby (Stephan et al., 2002).

První ze čtyř skupin původu hrozeb jsou meziskupinové vztahy, které v sobě zahrnují předchozí konflikt, jeho historii a status skupin. Meziskupinové vztahy představují větší riziko pro skupinu jako celek než pro jednotlivce, jelikož větší skupina má schopnost způsobit škodu uvnitř menší skupiny, která má tendenci pociťovat více hrozeb povahy jak realistické, tak symbolické (Stephan, Ybarra, Morrison, 2009, str. 45).

Kulturní dimenze je název pro druhou skupinu, která identifikuje povahu skupin, respektive kultur, navazuje tak na vnitřní identifikaci. Tyto kultury se rozlišují na základě svého uskupení, zda se jedná spíše o individualistickou, nebo kolektivistickou společnost.

Individualistická společnost je náchylnější na konflikty, je nejistá ohledně sociálního řádu a jeho zachování, proto je zde vyšší riziko vnímání hrozeb uvnitř společnosti. Oproti tomu kolektivistická společnost je úzce spojena a nevěří vnějším skupinám. Primární zaměření cílí na skupinové symbolické hrozby, které jsou v této oblasti pravděpodobnější než ty realistické (Stephan, Ybarra, Morrison, 2009, str. 48).

Stephan, Ybarra a Morrison (2009, str. 48-49) dále popsali skupiny jako situační faktory a individuální proměnné. Situační faktory cílí primárně na jednotlivce, který vnímá hrozby na základě struktury a pravidel interakce. Konkrétně se většinou jedná o prostředí školy či práce, hrozby jsou proto spíše ekonomického charakteru, tedy realistické. Poslední skupinu původu hrozeb tvoří individuální proměnné, které v sobě zahrnují vnitřní identifikaci, kontakt s vnější skupinou, sociální dominanci a pravicové autoritářství. Hrozby se tedy týkají primárně jednotlivce, přičemž nerovné postavení v rámci sociální dominance představuje spíše realistickou hrozbu, pravicové autoritářství zase hrozbu symbolickou.

2.4. Stereotypy a chování

Výše zmíněné faktory vedou k vnímání realistických a symbolických hrozeb, na základě nichž si člověk vytváří předsudky, které ovlivňují chování jedince v meziskupinové interakci. Sidanius, Devereux a Pratto (1992) definují předsudek v rámci své teorie sociální dominance jako funkci dominantních skupin, které se snaží ovládnout sociální kontrolu, a ospravedlnit tak dominanci dané skupiny. Autoři integrované teorie hrozby rozvíjí definici předsudku jako negativní ovlivnění vzhledem k jiným skupinám, které zahrnuje negativní emoce jako nenávisť, nesouhlas, odpor či pohrdání. Na základě předsudků poté autoři předpovídají přístup k vnějším skupinám (Stephan, Stephan, 2000, str. 28).

Následky vnímání hrozeb jsou reakce trojího typu – kognitivní, emoční a behaviorální. Kognitivní odpovědi spočívají ve změně vnímání stereotypů na základě paměti, zkušenosti z jednotlivých aktů, respektive ve zvýšení vnímání hrozeb a tedy intolerance vůči vnějším skupinám (Maner et al., 2005). Jelikož je hrozba obvykle spojována s úzkostí, na úrovni jednotlivce je jejím následkem obava o bezpečnost a tedy emoce jako strach. Na úrovni celé skupiny hrozby vyvolávají emoce spojené s blahobytem jako zlost či nenávisť. Behaviorální odpovědi mají svůj základ v dynamice skupiny, respektive v řešení konfliktů – jedná se o odpovědi typu ukončení, vyjednávání, diskriminace, protestů, sabotáže, podvádění nebo změny členství závisící na síle vnitřní identifikace (Stephan, Ybarra, Morrison, 2009, str. 51-52). V případě behaviorálních odpovědí hraje důležitou roli, o kterou hrozbu se jedná.

Zatímco realistické hrozby vedou k pragmatičtějším odpovědím, jako je vyhnutí nebo ukončení, symbolické hrozby vedou ke snížení empatie, zvýšení norem a hodnot v rámci skupiny. V případě imigrace by byla z pohledu vnitřní skupiny preferovanou reakcí na symbolickou hrozbu asimilace, oproti tomu na realistickou hrozbu by byla preferovanou volbou separace (Stephan, Ybarra, Morrison, 2009, str. 53).

2.5. Případové studie

Meziskupinová teorie hrozby pro analýzu využívá napětí vznikající při interakci dvou skupin lidí (Monterrubio, 2016, str. 419), přičemž se může jednat například o interakci mužů a žen jinak stejné či podobné identity (Stephan et al., 2000). Nejčastěji se ovšem teorie využívá k analýze vztahu v rámci imigrace, tedy ve vztahu vnitřní skupiny, která přijímá vnější skupinu.

Intenzita vnímání realistických a symbolických hrozeb se zjišťuje na základě ztotožnění respondentů na škále jedna až deset s určitými pocity, které prožívají při interakci s vnější skupinou, nebo co si o ní obecně myslí. V případě realistických hrozeb se jedná většinou o zhruba deset tvrzení typu: „imigranti zvyšují kriminalitu“, „necítím se bezpečně při interakci s vnější skupinou“ nebo „vnější skupina připravuje vnitřní skupinu o pracovní příležitosti“. V případě symbolických hrozeb se jedná o podobný počet tvrzení typu „vnější skupina podrývá naši kulturu“, „při interakci cítím úzkost kvůli odlišným hodnotám“ apod. Na základě odpovědí se vytvoří index stereotypů, podle kterého se zjistí míra vnímání hrozeb, respektive negativních předsudků, která poté ovlivňuje chování vnitřní skupiny vůči té vnější (Stephan, Stephan, 2000). Na následujících třech případových studiích, které se týkají Spojeného království, představím výsledky výzkumů vztahu vnitřní skupiny, v tomto případě tedy občanů Spojeného království, a vnější skupiny – imigrantů do Spojeného království. Případové studie se týkají muslimské migrace do západní Evropy, vztahu britských a mezinárodních studentů na univerzitách a tzv. brexitu.

Croucher (2013) provedl výzkum imigrace muslimů do západní Evropy, konkrétně se výzkum týkal Spojeného království, Německa a Francie. Původ muslimských migrantů do zmíněných států se značně liší, nicméně obecně se dá konstatovat, že se od devadesátých let 20. století imigrace zvyšovala. Autor zmiňuje dvě události, teroristické útoky 11. září 2001 v USA a bombové útoky v Londýně v roce 2005, po nichž se předsudky a negativní stereotypy vůči muslimům patrně zvýšily. Jak již bylo několikrát zmíněno, hrozba nemusí být

reálná, vnímání potenciální hrozby je dostatečné pro vytvoření předsudků a stereotypů (Stephan, Stephan, 1996).

Výzkum potvrdil zvýšenou míru vnímání těchto hrozeb kvůli vzájemným historickým a kulturním konfliktům, zejména u Francie a Spojeného království, v kombinaci s vyšší nezaměstnaností v době ekonomické krize a častou protiislámskou rétorikou z důvodu pocitu ohrožení křesťanských hodnot. Zároveň se ukázaly silné vztahy mezi realistickými a symbolickými hrozbami. Z pohledu symbolické hrozby s pocitem ohrožení roste i víra v to, že se vnější skupina nechce přizpůsobit, což má za následek menší otevřenost ze strany vnitřní skupiny (Croucher, 2013, str. 57). Dominantní skupiny tedy nevnímají imigranty jako asimilující se (Croucher, Cronn-Mills, 2011), čímž se mezi nimi omezuje komunikace, která je ale důležitou součástí kulturní adaptace (Kim, 1998). Aberson (2015) naopak tvrdí, že v kulturně pestřejších společnostech dochází ke zvýšenému kontaktu, který snižuje míru vnímání symbolické hrozby. Tento kontakt ale symbolickou hrozbu nutně neodstraňuje (Croucher, 2016, str. 270).

Harrison a Peacock (2010) provedli výzkum na dvou univerzitách v jihozápadní Anglii, konkrétně na Univerzitě v Bath a na Univerzitě Západní Anglie, ve kterém zkoumali vztah britských studentů k těm zahraničním. Výsledkem bylo zjištění, že britští studenti se uchylují k pasivní xenofobii kvůli vnímaným hrozbám ze strany mezinárodních studentů a to zejména kvůli obavě ze zhoršení svých prospěchových známek například při skupinové spolupráci, ve které se projevují jazykové nedostatky a hodnotové rozdíly. Zároveň panuje obava o narušení identity ve studentském prostoru. Další vnímanou obavou britských studentů byla dostupnost lokálních pracovních příležitostí.

V červnu 2016, několik dnů před hlasováním o členství Spojeného království z Evropské unie, proběhl výzkum z hlediska identity voličů v souvislosti s jejich preferencí ohledně dalšího vývoje v evropském prostoru. Swami et al. (2018) zmiňují tři přístupy, podle kterých se voliči rozhodovali. Rozhodnutí vystoupit z Evropské unie na základě politického přístupu vnímali jako nesouhlas s vládou a politikou hlavních politických stran (Goodwin, Heath, 2016b). Utilitaristický přístup zase reaguje na realistické hrozby, na základě nichž voliči nebyli přesvědčeni o ekonomickém profitu členství, přičemž tento názor se vyskytoval převážně u lidí s nižším příjmem a nižším dosaženým vzděláním (Swami et al., 2018, str. 157). Poslední zmíněný přístup byl z pohledu identity, podle něhož je vztah k evropské integraci řízen emocemi, pocity nacionálního cítění a obavami ze ztráty státní suverenity

(Kritzinger, 2003). Obavy o státní zřízení může být doprovázeno obavami o státní zájmy. V této souvislosti se jedná zejména o ohrožení kulturních hodnot (McLaren, 2006). Rozhodnutí vystoupit z pohledu identity tedy značí obavu z migrace a volného pohybu v rámci unijního prostoru (Hobolt, 2016). Studie volebního chování v jiných evropských státech potvrzují, že vnímání hrozby vnější skupinou vede k odporu k evropské integraci (Swami et al., 2018, str. 170).

Swami et al. (2018) se zaměřili na identitu voličů, jelikož v době před referendem byly hojně šířeny antiimigrační a antimultikulturní pocity (Goodwin, Heath, 2016b), jejichž cílem bylo postavit hranici mezi Brity a imigranty do Spojeného království a to zejména skrze projevy a komentáře některých politiků v médiích (Cap, 2017). Proto na vzorku tří set tří lidí byl zkoumán vliv islamofobních a jiných konspiračních teorií, islamofobie, víry ve střet civilizací, identifikace s vnitřní skupinou, politické znalosti, vnímání nejednoznačných věcí, vnímání realistických a symbolických hrozeb (Swami et al., 2018).

Výsledky měření potvrdily principy meziskupinové teorie hrozeb. Čím vyšší identifikace s vnitřní skupinou, vyšší víra ve střet civilizací a tendence považovat nejednoznačné věci jako zdroj hrozby, tím se zvyšoval záměr hlasovat pro vystoupení z Evropské unie (Swami et al., 2018, str. 160). Vnímání realistických hrozeb bylo přímo spojeno se záměrem vystoupit z Evropské unie, což naznačuje potvrzení utilitaristického přístupu, a tedy motivace hlasovat pro vystoupení z důvodu sociální a ekonomické nejistoty (Goodwin, Heath, 2016b). Oproti tomu symbolické hrozby byly nepřímě spojeny se záměrem odejít, jelikož byly zprostředkovány skrze ztotožnění s prvky islamofobního charakteru. Vyšší identifikace s vnitřní skupinou, v tomto případě s Brity, přímo nesouvisela se záměrem vystoupit z Evropské unie, souvisela ale se zvýšeným vnímáním realistických a symbolických hrozeb, kterými byla pravděpodobně zprostředkována (Swami et al., 2018, str. 172-173). Tato studie (Swami et al., 2018) přinesla potvrzení silného vlivu vnímání realistických a symbolických hrozeb na rozhodování při hlasování o Brexitu, který potvrzuje i výzkum od Vyver et al. (2018).

3. Referendum

V zastupitelských demokraciích došlo v druhé polovině 20. století k rozvoji alternativních forem občanství a politické participace (Dvořák, 2013, str. 107). Mezi tyto formy se řadí i referendum – přímé rozhodování voliči o věcech, které jsou obvykle v kompetenci zvolených politiků (Laycock, 2013, str. 236). Institut referenda byl používán zejména k legitimizaci autoritativních režimů, dnes funguje spíše jako kontrola parlamentu, představuje nový komunikační kanál mezi voliči a zákonodárci, stal se z něj instrument k vyjadřování agregovaného zájmu (Kysela, 2016, str. 56-57). I kvůli tomu se na něj dá nahlížet jako na prostředek k vylepšení zastupitelské demokracie, která nemusí dostatečně reflektovat vůli lidu (Morel, 2012, str. 6).

Použití referenda ale nutně neznamená více demokracie, referendum stále může být pouhým formálním způsobem k ospravedlnění konkrétní politiky a konkrétních zájmů (Šimíček et al., 2016, str. 8). Aplikací referenda se taktéž snižuje odpovědnost a role zvolených zákonodárců (Morel, 2012, str. 6). Obava ze zneužití, konkrétně z tyranie většiny, populismu a zneužívání sdělovacích prostředků podporuje představu o neslučitelnosti prvků přímé demokracie v systému zastupitelské demokracie (Antoš, 2016, str. 36). Dle Habermasových (2002) tří modelů demokracie se prvky přímé demokracie dají použít v republikánském a deliberativním modelu, ale v modelu liberální demokracie nemají místo kvůli absenci kompromisu, který je pro zastupitelskou demokracii typický (Mlsna, 2016, str. 13). Lijphart (1984, str. 197) uvádí jako jednu z charakteristik reprezentativní demokracie právě to, že je čistě reprezentativní. Většina v parlamentu by neměla být narušována přímou účastí voličů. Nástroje přímé demokracie jsou pro zastupitelské systémy cizí, jsou opakem zastupitelského principu (Kysela, 2016, str. 52), nicméně jejich použití se zcela nevyklučuje (Lijphart, 1984, str. 197).

3.1. Poptávka po referendu

Základní problematika referenda má dva hlavní proudy (Morel, 2012, str. 3). Montesquieu (2003) je základem pro přístup, který zdůrazňuje kompetentnost voličů k volbě zákonodárců, nikoliv k vytváření zákonů. Proti tomu stojí Rousseau (2002), podle nějž platná legislativa je ta ratifikována občany. S tím koresponduje i romantické pojetí Weinebergera (1995), který popisuje touhu po nezprostředkovaném rozhodnutí lidu, které je podle něj vždy dobré a neomylné.

Od sedmdesátých let minulého století se zvyšuje počet uskutečněných referend (Butler, Ranney, 1978, str. 221) a to kvůli vzniku nových demokratických států a jejich formování (Morel, 2012, str. 13). Demokratizace stran, rozvoj referend na všech úrovních a rozvoj forem aktivního občanství, jakými jsou účast na demonstracích nebo aktivita v neziskových organizacích (Dalton, 2008), ovlivňuje podobu reprezentativní demokracie (Dalton, Scarrow, Cain, 2003).

Inglehart (1990) vysvětluje zvýšenou participaci pomocí teorie modernizace, podle které ekonomická prosperita a mírové období vedou ke vzniku postmateriálních hodnot, které se projevují rozpadem hierarchické společnosti založené na tradiční autoritě, zvýšenými nároky na osobní autonomii nebo na podíl při demokratickém hlasování. Proto se v reprezentativní demokracii objevují alternativní formy rozhodování například v podobě referenda (Inglehart, Welzel, 2005, str. 43). Další vysvětlení zvýšené účasti nabízí Hibbing a Theiss-Morse (2001), kteří popisují snahu nespokojených občanů, jejichž kritika narůstá s rostoucími kompetencemi (Norris, 1999), omezit moc zákonodárců kvůli nedůvěře v systém a zvýšit obecnou kontrolu. Obě vysvětlení pracují se zainteresovanými občany. Předpoklad Daltona, Burkлина, Drummonda (2001) o občanech s pocitem odcizení a nepodpoře demokratického systému se neukázal jako příliš relevantní (Dvořák, 2013, str. 116).

3.2. Typologie referend

Referenda se nejčastěji dělí na základě teritoriality a ústavnosti. Tierney (2015, str. 525-526) definuje referendum jako prostor pro projev lidu, jako nástroj pro rozdělení mnohonárodnostních států nebo jejich teritoriální změny. Z hlediska teritoria rozděluje čtyři typy referend – o založení nových států, o úpravě ústav, o částečné autonomii a o důležitých mezinárodních smlouvách.

Rozdělení referend z ústavního hlediska také vytváří čtyři typy. První skupinu tvoří referenda zajišťující rigiditu, tedy pevnost ústavního pořádku. Ty se dále dělí podle okruhů otázek, zda jsou předem vymezené, nebo ne. Jejich cílem je schválit rozhodnutí, které již bylo schváleno zastupitelskými orgány, a zvýšit rigiditu procesu. V případě vymezených oblastí se jedná buď o obligatorní, nebo fakultativní referenda. Obligatorní referenda a jejich podmínky jsou předepsány zákonem, nejčastěji se jedná o změnu ústavy či přijímání důležitých mezinárodních smluv. Fakultativní referenda se konají na základě žádosti kompetentního orgánu, u nich se dále řeší parametry a to, zda bude referendum závazné, nebo konzultativní (Antoš, 2016, str. 39-42). Druhou skupinu tvoří blokační referenda, která slouží k zablokování

schváleného rozhodnutí. Hlavní funkcí tohoto typu je ochrana menšin, i proto má iniciativu parlamentní menšina nebo stanovený počet voličů. S tím souvisí třetí typ referend a to iniciativní, které jsou nezávislé na agendě vlády a může je iniciovat parlamentní menšina nebo stanovený počet voličů. U tohoto typu nejsou oblasti otázek omezeny. Čtvrtým typem jsou racionalizační referenda, která umožňují schválit vládní opatření, které by jinak muselo projít legislativním procesem a získat souhlas parlamentu (Antoš, 2016, str. 43-73). Jiné typologie s tímto rozdělením korespondují, jedná se o dělení dle iniciativy, rozsahu (Morel, 2012, str. 7-8) nebo záměru iniciátora, u kterého se rozlišuje přínosnost hlasování pro daný režim (Smith, 1976).

3.3. Volební chování

I přes rostoucí počet konání jsou referenda ve většině evropských států stále nezvyklá, proto je u nich složité zobecnit volební chování. Dalším faktorem jsou specifika referend, jelikož se v nich reflektuje povaha státu či historické zkušenosti (Šimíček et al., 2016, str. 7). Lidé volí odlišně v závislosti na typu voleb (Dunleavy, 1990, str. 463), proto se nedá pro případ referenda převzít chování voličů z běžných pravidelně se opakujících voleb, dají se ale mezi nimi hledat korelace a odlišnosti (Laycock, 2013).

Referenda mají většinou nepravidelná konání (Brown et al, 1999), ve kterých se hlasuje o konkrétních věcech, nikoliv o politických stranách nebo o politicích. Míra stranické identifikace je nižší oproti volbám do zastupitelských funkcí (Hobolt, 2005, str. 89). Pravidelnost a stranická identifikace vytváří nejvýznamnější odlišnosti mezi referendem a volbami (Laycock, 2013, str. 246). Referenda obvykle ovlivňují prostředí s již rozdělenou mocí, navíc se otázky většinou týkají témat, ve kterých pravolevá politika a stranická identifikace nemá přílišný význam, pokud jde o volební reformu apod. (Hobolt, 2007, str. 161). K vyvolání referenda se vládnoucí politické uskupení rozhoduje většinou v případě, kdy cítí nedostatečný mandát k rozhodnutí (Kysela, 2016, str. 57) nebo je samo v dané problematice rozděleno (Laycock, 2013, str. 237)

Hlasování v referendu je anonymní a individualizované (Sartori, 1993, str. 115), i proto chybí sdílená diskuze a menšina nepovažuje rozhodnutí většiny za legitimní (Kysela, 2016, str. 52). Zásadní roli nehraje ani sociální ukotvení, jelikož hlavním determinujícím faktorem je aktuální krátkodobé chování (Laycock, 2013, str. 236), které je ovlivněno krátkodobými kampaněmi, proto jsou výsledky hlasování nejisté (LeDuc, Pammet, 1995).

Riziko takového hlasování spočívá v rozdílu mezi znalostí a názorem, od kterého se odvozuje kompetentnost hlasovat (Sartori, 1987, str. 117).

Lupia a McCubbins (1998) tvrdí, že stranická identifikace hraje v referendu významnou roli, jelikož voliči nemají schopnosti, zájem nebo čas na pochopení problematiky, proto se rozhodují podle doporučení preferované strany. Empirické výsledky zásadní roli stranické identifikace nepotvrdily (Hobolt, 2009), prokázala se ale korelace mezi jednotností strany a identifikací, která se s jednotnější stranou zvyšuje (Laycock, 2013, str. 247).

3.4. Referendum ve Spojeném království

Spojené království je modelovým příkladem parlamentní demokracie, ve kterém je rozhodování v parlamentu preferováno před přímým rozhodováním lidu (Šimíček et al., 2016, str. 7). Debatu o zavedení referenda přinesl A. V. Dicey, který chtěl na konci 19. století vytvořit kontrolu nad parlamentem pomocí nástroje přímé demokracie, čímž chtěl reagovat na změnu klasického britského rozdělení moci fungující na součinnosti Koruny, Horní a Dolní sněmovny, která získávala dominantní postavení (Kysela, 2016, str. 56). Dicey (1980) navrhoval mandatorní referendum na otázky týkající se suverenity a ústavy tak, aby nebyl narušen základ anglické demokracie, tedy že přijetí zákona vyžaduje souhlas voličů. Referendu se ale žádné konkrétní úpravy nedostalo, všechna uskutečněná referenda se tedy konají jen pomocí ad hoc zákonů (Morel, 2016, str. 26). Za provedení a zajištění průběhu referend zodpovídá Volební komise, což ustanovuje Akt o politických stranách, volbách a referendech (Political Parties, Elections and Referendums Act 2000). Zákon byl součástí snahy labouristické vlády o ústavní reformu, ve které se s referendem počítalo jako s předběžným plánem o možném využívání, tento institut ale nezavádí jako obvyklý postup (Johnson, 2004, str. 294-296).

Z hlediska typologie se v britském prostoru jedná o fakultativní referenda zajišťující rigiditu, která nejsou předepsaná zákonem a konají se po schválení kompetentního orgánu. Výsledky referend sice jsou konzultativního charakteru (Antoš, 2016, str. 47), ale je velice nepravděpodobné, že by výsledek byl ignorován a nebyl implementován. Iniciační autoritu má v tomto případě vláda, respektive parlament (Johnson, 2004, str. 295), přičemž výsledná podoba referenda nepodléhá soudní kontrole (Morel, 2012, str. 32).

Celostátní referenda se uskutečnila pouze tři a to o setrvání v Evropském společenství 1975, o volební reformě v roce 2011 (Renwick, Lamb, 2013) a o setrvání v Evropské unii v roce 2016.

Častější jsou referenda na regionální úrovni týkající se devoluce. V této souvislosti se na území Walesu konala referenda v letech 1979, 1997 a 2011 o dalším rozšíření pravomocí pro Velšské národní shromáždění (Navarro, 2011). Pro tato tři referenda byla charakteristická nízká volební účast, konkrétně 58,8 %, 50,1 % a 35,6 %, která byla nižší než u všeobecných voleb (Scully, Jones, 2012a, str. 3). Referendum v roce 1979 potvrdilo lingvistické a geografické rozdělení země (Jones, Lewis, 1999, str. 39). Výsledky dalších referend ale i přes sjednocující se pozici potvrdily přetrvávající rozdělení (Scully, Jones, 2012a, str. 1).

4. Referendum o členství Spojeného království v Evropské unii 2016

Konzervativní strana v čele s tehdejším premiérem Davidem Cameronem představila před všeobecnými volbami do Dolní sněmovny britského parlamentu v roce 2015 manifest, ve kterém se zaměřila na sedm oblastí. Poslední z nich byla věnována bezpečnosti státu v mezinárodním kontextu, zejména vztahu s Evropskou unií. Spojené království se prezentovalo jako ignorovaný hlas v rámci společenství, ve kterém chtělo posílit své postavení s cílem zvýšení ochrany svých zájmů, reformovat Evropskou unii či snížit byrokracii. První slib se ale týkal vyvolání referenda o členství v Evropské unii do konce roku 2017 (Conservative Party Manifesto, 2015, str. 72).

Důvodem pro vyvolání referenda byla spíše domácí stranická politika než politika mezinárodní (Prosser, 2016). Cílem tohoto přístupu bylo zamezit odlivu voličů k populistickým pravicovým stranám a tedy zastavit rostoucí preference těchto stran, z nichž nejvýznamnější byla Strana nezávislosti Spojeného království (United Kingdom Independence Party – UKIP) (Curtice, 2016, str. 209). Na tento slib týkající se referenda se dá nahlížet i z perspektivy vnitřního uspořádání Konzervativní strany, kdy strana byla dlouhodobě rozdělena na téma evropské integrace, a nabídka referenda tak byla kulminací vnitřního rozdělení (Hobolt, 2016, str. 1261).

Konzervativní strana volby vyhrála a získala většinu v Dolní sněmovně. David Cameron poté začal vyjednávání o nové pozici Spojeného království v rámci Evropské unie a 20. února 2016 stanovil datum konání referenda na 23. června 2016 (Hobolt, 2016, str. 1261). Pomocí referenda se premiér snažil vytvořit tlak na ostatní země Evropské unie a docílit z jejich stran ústupků (Najdený, Gurnák, 2017, str. 53). V únoru téhož roku se Cameronovi podařilo vyjednat se zástupci členských států Unie zvýšení ochrany britských zájmů (Jensen, Snaith, 2016), nicméně tato dohoda byla v Británii marginalizována a nevedla k posílení preferencí zachování členství v Evropské unii (YouGov, 2016).

Po vyhlášení referenda se začaly formovat dva tábory, které rozdělovaly pohledy na dvě témata – ekonomiku a migraci (Curtice, 2016, Hobolt, 2016). Témata se dají zobecnit na otázku volného pohybu (Coleman, 2016, str. 682). Zatímco 84 % voličů s tendencí volit odchod z Evropské unie si myslelo, že brexit sníží imigraci, u voličů s tendencí volit pro setrvání to bylo jen 27 %. Pouze 4 % voličů odchodu si myslela, že se tím zhorší ekonomická situace země, oproti tomu tuto obavu sdílelo 78 % voličů z tábora hájícího členství (Times, 2016).

Nejvýznamnější organizací zastávající setrvání v Evropské unii byla iniciativa *British Stronger in Europe*, která upozorňovala na ekonomické hrozby brexitu, který by podle ní způsobil snížení životní úrovně, zdražení produktů a ekonomické ztráty vyobrazené v Project Fear (Clarke, Goodwin, Whiteley, 2017, str. 24). Nejvýraznějšími představiteli tohoto přístupu byl premiér David Cameron a část konzervativců, odborové organizace, většina opoziční Labouristické strany, Liberální demokraté a hlavní britští obchodní aktéři (Hobolt, 2016, str. 1261). Stranu zastávající odchod reprezentovalo několik organizací jako *Vote Leave*, *Leave.eu* nebo *Grassroots Out* (Clarke, Goodwin, Whiteley, 2017, str. 2). Tyto organizace s podporou části Konzervativní strany nebo United Kingdom Independence Party volaly po zvýšení kontroly imigrace skrze suverénní a autonomní stát mající kontrolu nad svými zákony (Coleman, 2016, str. 682). Oba tábory spojovalo vedení kampaně – šlo o negativní kampaň upozorňující na ekonomické hrozby na jedné straně, na hrozby spojené s imigrací na straně druhé (Hobolt, 2016, str. 1262).

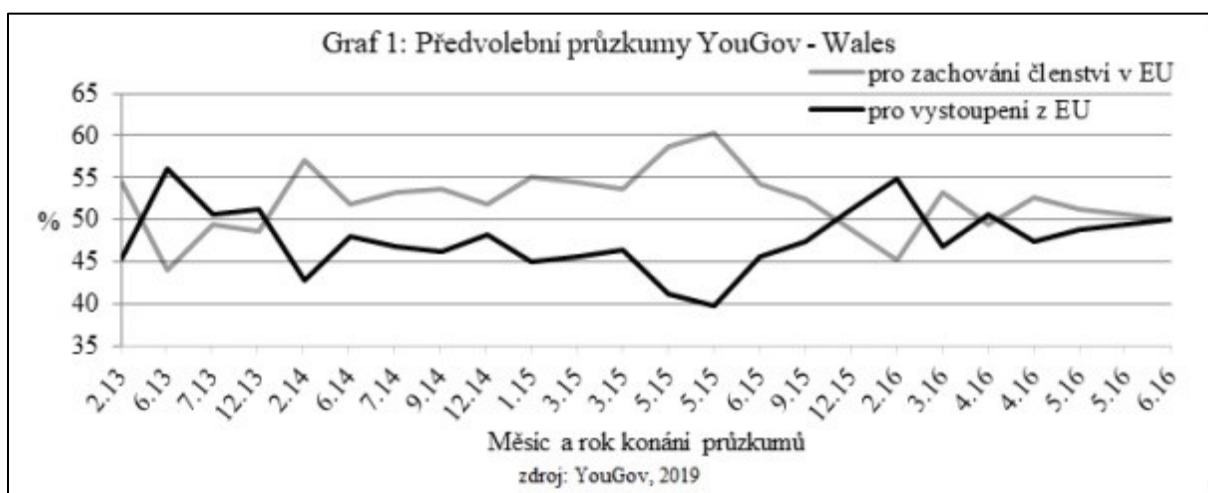
Podle výzkumu Loughborough University (2016) byly první týdny kampaně převážně o ekonomice, poslední týdny naopak o imigraci. I proto měli na začátku tohoto období převahu zastánci setrvání, v průběhu času ale rostly preference příznivců odchodu a výsledky některých průzkumů se měnily v neprospěch zachování členství v Evropské unii, hrozby pramenící z imigrace převážily hrozby ekonomické (Hobolt, 2016, str. 1262). Témata jako suverenita, bezpečnost, demokracie nebo devoluce nebyla příliš významná, co se týká pokrytí médií, která v té době byla rozdělena jako vládnoucí strana (Loughborough, 2016).

4.1. Předvolební průzkumy a kampaně na území Walesu

Velšané se vyskytují v prostředí, ve kterém i přes existenci velšských televizních stanic a velšských regionálních rádiových stanic dominují anglická média, která nepokrývají specifikum postavení Walesu. Důležitým faktorem je i absence velšských národních novin (Jones, 2017). Na území Walesu se významnější kampaň na jednu či druhou stranu nekonala, pro Velšany tak hlavním zdrojem informací bylo dění na celostátní úrovni. Velšští politici sice oficiální stanoviska zaujali, nicméně aktivně se šíření svého postoje neúčastnili. Jones (2016) uvádí obecnou neaktivitu jako jeden z rysů velšských politiků. Konkrétními postoji velšských politických stran se budu zabývat níže.

Od roku 2013 prováděla společnost YouGov (2019) šetření veřejného mínění Velšanů na téma členství Spojeného království v Evropské unii. Cílem průzkumů bylo zjistit, jak by Velšané hlasovali v případném referendu o budoucnosti členství. Z 24 průzkumů mělo 6

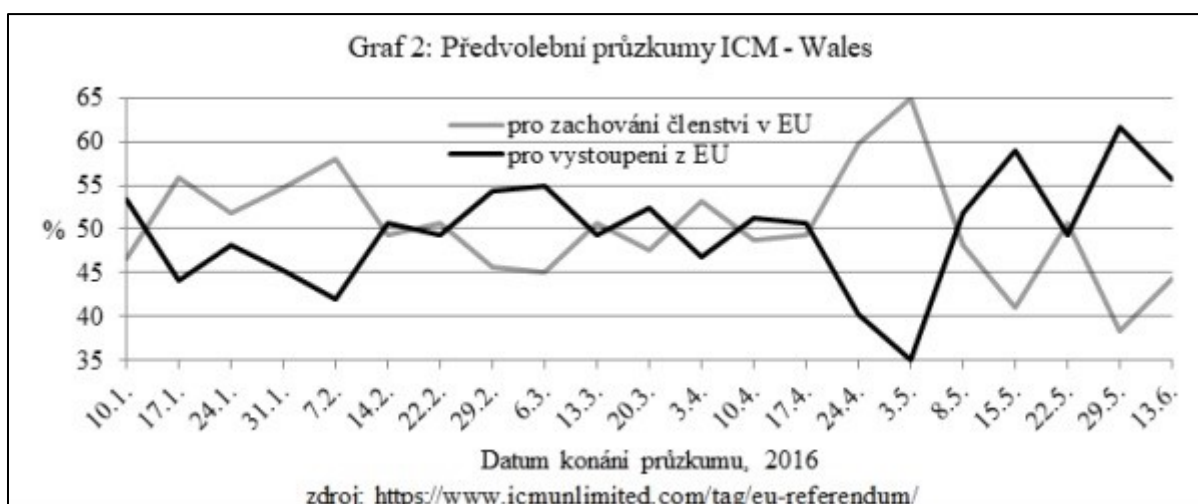
průzkumů vyšší procento voličů s tendencí volit odchod. Konkrétně se jednalo o období od června do prosince 2013, poté od prosince 2015 do února 2016 a počátek dubna 2016. Nejvyšší rozdíl ve prospěch setrvání v Unii byl zaznamenán v květnu 2015, kdy činil 17,5%, respektive 20,4 %. Naopak příznivci odchodu dosáhli nejvyššího nárůstu a to 12 % v červnu 2013 a 9,8 % v únoru 2016. Procenta zúčastněných, kteří v hlasování nebyli rozhodnuti, se pohybovala mezi 18-24% až na jednu výjimku z června 2013, kdy se tímto způsobem vyjádřila více jak třetina respondentů. Hodnoty v Grafu 1 odpovídají pouze respondentům, kteří se přiklonili na stranu odchodu, nebo setrvání v EU, nerozhodnutí voliči jsou z tohoto grafu vyřazeni.

Pro propad preferencí vystoupení v únoru 2016 se nabízí možné vysvětlení na základě témat rezonujících v médiích. První období kampaní, poslední měsíce roku 2015 a první měsíce roku 2016, se věnovaly zejména ekonomické otázce. Ekonomické hrozby pravděpodobně přesvědčily část lidí o nevýhodě odchodu. S blížícím se referendem se stala hlavním tématem imigrace, jejíž problematika naopak vedla ke zvýšení preferencí na straně odchodu (Loughborough University, 2016).

Podle posledního šetření agentury YouGov před referendem z června 2016 bylo o svém hlasování rozhodnuto stejné procento lidí pro vystoupení a setrvání, nerozhodnutých voličů bylo 18 %. Průměrná podpora setrvání v Evropské unii za období 2013-2016 byla 52,3 %, od začátku roku 2016 do konání referenda pak 50,3 %. Pokud vezmeme v úvahu nerozhodnuté voliče, poté se v celém období přiklánělo k volbě setrvání 41,3 % a k odchodu 37,7 %, v období od začátku roku 2016 do konání referenda pak 39,9 % a 39,4 %.

Agentura ICM prováděla od začátku roku 2016 do konání referenda průzkumy každý týden na celostátní úrovni s rozdělením podle regionů. Výsledky pravidelných průzkumů, které byly založeny na kombinaci dotazování po telefonu a internetu, proto ukazují vývoj preferencí přesněji než agentura YouGov. Co se týká Walesu, průměrná podpora odchodu z Evropské unie za zmíněné období činila 49,8 % a tedy 50,2 % pro zachování členství. Procento nerozhodnutých voličů se pohybovalo kolem 17 %, během posledního průzkumu konaného 13. 6. to byla procenta 3. Graf 2 ukazuje průběh vývoje preferencí podle agentury ICM. Rozdíl oproti agentuře Yougov je vidět u nejvyšších preferencí pro odchod, které byly zaznamenány v posledních průzkumech, kdy se jednalo o podporu 61 % v posledním květnovém šetření a 55% podporu v posledním červnovém průzkumu, kdežto v případě průzkumů společnosti YouGov se jednalo o vyrovnané preference obou stran.

Novou alternativní formu získávání dat k určení hlasovacích preferencí představuje nástroj Google Trends. Politické kampaně využívají v poslední době sociální média a online platformy (Burnup et al., 2015) a s nimi se rozvíjí i nové formy získávání dat k predikci volebních výsledků pomocí analýzy datového toku na internetu. Nástroj Google Trends monitoruje online zájmy, trendy, popularitu výrazů podle dané lokality a doby skrze počet a výskyt klíčových slov. Dále je možná specifikace kategorií, ke které se slova vztahují, aby bylo dosaženo přesnějších výsledků, v tomto případě se jedná o kategorii Volby a volební kampaně (Mavragani, Tsagarakis, 2019, str. 2-3). U referend jsou obvykle klíčová slova „ano“ a „ne“, ale u referenda o členství Spojeného království v Evropské unii byly nabízené možnosti „Remain a member of the European Union“ a „Leave the European Union“, proto jsou v tomto případě klíčovými slovy „remain“ a „leave“. Mavragani a Tsagarakis (2019) provedli výzkum těchto dat ve Spojeném království jako celku, stejným způsobem jsem se

zaměřil na území Walesu. Problémem je ale nedostatek dat, který se týká 2/3 dnů ve vybraném období od 23. května 2016 do konání referenda, tedy jeden měsíc. Ač se nejedná o příliš relevantní výsledek, predikce výsledku hlasování na základě nástroje Google Trends vyšla 54,3 % pro vystoupení z Evropské unie.

4.2. Výsledky referenda

Po uskutečnění referenda 23. června 2016 bylo jasné, že se tento den stane významným milníkem nejen kvůli své jedinečnosti, kdy se jednalo o první hlasování tohoto typu, tedy o vystoupení z Evropské unie, ale zejména kvůli výsledkům (Hobolt, 2016, str. 1260). Z elektorátu čítajícího 46,5 milionů voličů se hlasování zúčastnilo 72,2 %, tedy přes 33,5 milionů voličů. Ti se většinou 51,9 % vyjádřili pro vystoupení z Evropské unie. Na regionální úrovni převažovaly hlasy k vystoupení v Anglii a Walesu, proti tomu voliči ve Skotsku a Severním Irsku byli většinou pro zachování členství v Evropské unii (Electoral Commission, 2016).

Brexit byl vytvořen v Anglii, která představuje 84 % populace celého Spojeného království, Wales se sice většinou také vyjádřil pro vystoupení, nicméně představuje pouze 4,8 % populace (Jeffery, 2016). Právě Anglie a Wales měly vyšší volební účast, 73 % a 71,7 % než území většinou hlasující pro setrvání, ve Skotsku byla účast 67,2 %, nejnižší účast mělo Severní Irsko a to 62,7 %.

Tabulka 1: Výsledky referenda o členství v EU				
	vystoupení	setrvání	účast	populace UK
	%	%	%	%
Anglie	53,4	46,6	73	84
Wales	52,5	47,5	71,7	4,8
Skotsko	38	62	67,2	8,3
Severní Irsko	44,2	55,8	62,7	2,9
zdroj: Electoral Commission, 2016; Jeffery, 2016				

Předvolební průzkumy naznačovaly, že výsledek bude těsný (Hobolt, 2016, str. 1260), potvrdila se i nepředvídatelnost referend týkajících se evropského uspořádání (Hobolt, 2009). Další pohled vyzdvihuje účinnou kampaň proti Evropské unii, která byla založená na rasismu, xenofobii a zavádějících informacích s cílem vyvolat ve voličích obavy z migrace a nedostatku pracovních příležitostí (Dennison, Carl, 2016). Výsledek je interpretován i jako

nesouhlas voličů s politickou elitou (Hobolt, Tilley, 2016), která ale sama přinášela euroskepticismus do hlavního proudu (De Vries, Edwards, 2009).

4.3. Socioekonomické a sociodemografické ukazatele

Grey (2016) popsal hlasování jako střet mezi kosmopolitními a lokálními lidmi. Kosmopolitní lidi definuje jako občany s dosaženým vyšším vzděláním a vyšším příjmem, kteří lépe chápou příležitosti nabízené globalizací a dokáží z nich těžit (Becker, Fetzer, Novy, 2017, str. 617). Proti tomu u lokálních lidí, pro které je typický nižší příjem a nižší dosažené vzdělání, převažují obavy pramenící z globalizace ohledně imigrace a multikulturalismu (Hobolt, 2016).

4.3.1. Vzdělání, věk, příjem a další proměnné

Vzdělání je jednou z hlavních štěpných linií v celém Spojeném království. Platila zde nepřímá úměra, čím vyšší dosažené vzdělání, tím nižší procento lidí volících odchod z Evropské unie (Zhang, 2018). Kolem 70 % voličů s nejnižším dosaženým vzděláním General Certificate of Secondary Education (GCSE, ekvivalent dokončené povinné školní docházky v České republice) volilo vystoupení, poté s každým vyšším stupněm dosaženého vzdělání – General Certificate of Education Advanced Level (A-level, ekvivalent české maturity), nižším univerzitním vzděláním, titulem z bakalářského programu, a vyšším univerzitním vzděláním, titulem z magisterského programu, se procento voličů snižovalo o 10-15 %. U lidí s dosaženým vyšším univerzitním vzděláním se tedy hodnota pro vystoupení pohybovala kolem 25 % (British Election Study, 2015). Pokud vezmeme v úvahu méně rozvinutou oblast, procento voličů hlasujících pro odchod se zvyšuje nehledě na dosažené vzdělání, u univerzitně vzdělaných až na dvojnásobek. V opačném případě v rozvinutých oblastech podíl hlasů pro odchod klesá u lidí s nejnižším vzděláním až k 50 % (Goodwin, Heath, 2016a).

Podle posledního sčítání lidu v roce 2011 (Census 2011, 2012) lidé s dosaženým základním vzděláním GSCE tvořili ve Walesu nejpočetnější skupinu voličů, konkrétně 29 % populace. Druhou nejpočetnější skupinou voličů jsou lidé bez kvalifikace, v té jsou započítáni i studenti starší 16 let, představují 26 %. Univerzitně vzdělaní občané tvoří 24 %, voličů s maximálně dosaženou A-level zkouškou je 12 %. Procento lidí s dosaženým univerzitním vzděláním by bylo vyšší, kdyby se Wales nepotýkal s vysokým odlivem inteligence do jiných regionů a to zejména po dosažení univerzitního vzdělání. Obecnou motivací je migrace za lepšími výdělky a lepším uplatněním (Welsh Graduate Migration, 2011).

Další štěpnou linií je věk. Voliči v oblastech s vyšším průměrným věkem měli tendenci volit odchod (Harris, Charlton, 2016). Dvě třetiny lidí mladších 30 let hlasovaly pro setrvání v Evropské unii, přesto v porovnání s jinými regiony ve Spojeném království se jedná o jednu z nejnižších podpor v této věkové kategorii. Jako zdůvodnění se nabízí zdroje informací, které jsou pro mladé Velšany v porovnání s jejich vrstevníky v rámci Spojeného království spíše ty tradiční jako televize či noviny, nikoliv sociální sítě (WISERD, 2016), což je pravděpodobně zapříčiněno nedostatečným internetovým pokrytím ve Walesu (Jones, 2017). Věková skupina 30-50 let byla převážně také pro zachování členství, starší lidé ale většinou hlasovali pro odchod. Se starší věkovou kategorií se zvedala i volební účast, která byla u věkové skupiny 50 let a starší přes 80 %, kdežto u skupiny do 50 let se pohybovala mezi 70-75 % (WISERD, 2016). Nejpočetnější skupinu obyvatel tvoří lidé starší 45-64 let, představují 26,4 % velšské populace. Lidí starších 65 let je na území Walesu 20,4 %, věková skupina 15-29 let tvoří 19,1 % a skupina 30-44 let 17,3 % (StatsWales, 2018a).

Brexit jako revoltu pracující třídy popisuje Harris (2016), která podle něj má obavy z růstu nerovnosti. Voliči v oblastech s vyšším výskytem nižších technických zaměstnání a nižších manažerských pozicí, tedy s nižšími příjmy, většinou hlasovali pro odchod (Harris, Charlton, 2016, str. 2116). Zatímco voliči z domácností vydělávající více jak 60 tisíc liber ročně volili odchod z 35 %, u voličů z domácností s příjmem nižším než 20 tisíc liber to bylo z 58 %. Největší skupina pracujících podporující vystoupení byla tvořena manuálními pracovníky s rutinní prací, konkrétně se jednalo o 71 % (Goodwin, Heath, 2016a). V zemědělství a rybolovu je zaměstnáno 1,7 % Velšanů, v průmyslu 36,2 %, zbylé aktivní ekonomické pracovní síly jsou zaměstnány v sektoru služeb (Census 2011, 2012).

Tyto tři ukazatele naznačují, že pro odchod z Evropské unie hlasovaly zejména skupiny voličů nejvíce ohrožené chudobou – starší lidé, lidé s nižším dosaženým vzděláním a lidé s nižším příjmem (Goodwin, Heath, 2016a). Zároveň jsou tyto výsledky průzkumů aplikovatelné na všechny oblasti Spojeného království (Jones, 2017). Gender, náboženství a etnicita nebyly ve Walesu důležitými sociodemografickými ukazateli kvůli homogenitě obyvatelstva. Z hlediska pohlaví muži hlasovali nepatrně více pro vystoupení než ženy (Goodwin, Heath, 2016a). Etnicita byla důležitým ukazatelem ve Spojeném království jako celku, běloši většinou hlasovali pro odchod, proti tomu Asiaté a černoši byli většinou pro setrvání (O'Reilly, 2016, str. 811), ve Walesu se ale přes 95 % obyvatel označuje za bělochy, tudíž tam tento ukazatel nehrál roli stejně tak jako náboženství, kdy se 58 % označuje za křesťany, přes 30 % lidí je bez víry (Census 2011, 2012).

4.3.2. Identita

Přestože ekonomická situace voličů prokázala rozdíl v hlasování, tento ukazatel nebyl z hlediska rozhodování o hlasování podle Kaufmanna (2016) důležitý. Podle něj nebyli příznivci brexitu motivováni ekonomikou, ale identitou, která se utváří na základě vzdělání, hodnot, národnosti nebo etnicity (Kaufmann, 2016).

Clarke, Goodwin, Whiteley (2017) popisují tři faktory ovlivňující vztah k Evropské unii. Prvními z nich jsou cena a výhody integrace, které jsou vnímány na základě nabídky studijních nebo pracovních příležitostí, přičemž toto vnímání závisí zejména na vzdělání (Becker, Fetzer, Novy, 2017, str. 617, Clarke Goodwin, Whiteley, 2017, str. 4). Dalším faktorem je sociální identita, respektive národnost, etnicita, přístup k cizincům a jiným kulturám. Podněty a intuice na základě politických elit a ideologických predispozic tvoří třetí faktor ovlivňující vztah k Evropské unii (Clarke Goodwin, Whiteley, 2017, str. 4).

Co se týká hodnot, Kaufmann (2016, str. 5) dává do souvislosti euroskepticismus s hodnotami, jakými jsou tradiční pojetí rodiny, patriarchální pojetí společnosti nebo kladný přístup k trestu smrti. Míra těchto hodnot je vyšší u lidí s obavou o národní suverenitu a bezpečnost (Hobolt, 2016, str. 1267), doprovází je nejistota a skepse. Spolu s další proměnnou a to politickým zklamáním (Goodwin, Heath, 2016b, Hobolt, 2016, str. 1260) tak vytváří soubor hodnot, ke kterým mají blíže podporovatelé vystoupení z Evropské unie.

Dalším ukazatelem je politická identifikace, která hrála významnou roli u voličů Strany nezávislosti Spojeného království. V tomto případě byla mezi identifikací se stranou a rozhodnutím příznivců shoda přes 90 %. Příznivci Konzervativní strany byli přes rozdělení strany většinou pro vystoupení, proti tomu voliči Labouristické strany, Liberálních demokratů či Strany zelených byli většinou pro zachování členství v Evropské unii stejně tak jako voliči regionálních stran, jakou je Plaid Cymru (Hobolt, 2016, str. 1270, Lord Ashcroft, 2016). Detailní rozložení politických sil ve Walesu v době referenda je popsáno níže.

Národní identita je jedním z hlavních komponentů euroskepticismu (Hooghe et al., 2002). Na území Walesu můžeme pozorovat tři hlavní národnosti – velšskou, britskou a anglickou. Mezi okrajovou identitu by se dala zařadit identita evropská. Lidé s touto identitou měli nejvyšší tendenci hlasovat pro setrvání, nicméně nikdy neměli významnou pozici. Může za to geografické umístění, historie, nízký počet Britů žijících v jiných členských státech Evropské unie, vlastní právní systém nebo náboženství. Občané Spojeného království se obecně nikdy do Evropské unie neintegrovali, 2/3 se vůbec neidentifikují jako Evropané a ze

všech členských států je identifikace s evropskou identitou nejnižší (Dennison, Carl, 2016, str. 1-6).

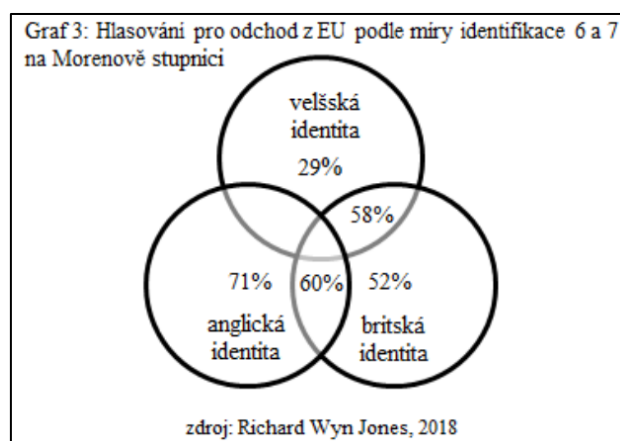
Naopak lidé identifikující se jako Angličané volili převážně pro vystoupení z Evropské unie. Anglická identita se prokázala jako nejsilněji tíhnoucí k euroskepticismu (Clarke, Goodwin, Whiteley, 2017, str. 34). Podle Hendersona et al. (2017, str. 632) byla anglická identita rozhodující proměnnou celého hlasování. Ve Walesu se identifikuje s pouze anglickou jako nejlépe vystihující identitou kolem 7 % populace (Rosie, Bond, 2008, str. 50). Je to dáno geografickou vzdáleností k Anglii, společnou historií a imigrací z Anglie, 21 % populace žijící ve Walesu se narodilo v Anglii. Zbylá část lidí narozených v Anglii se pravděpodobně hlásí k britské identitě či převzala identitu velšskou (Census 2011, 2012).

Ze stejných důvodů má silné zastoupení britská identita, ke které se ve Walesu jako k jediné hlásí 17 % obyvatelstva (Census 2011, 2012). Lidé se silnou britskou identitou měli vyšší tendenci volit pro vystoupení, avšak menším poměrem než lidé se silnou anglickou identitou (McAndrew, 2016). Nejsilnější postavení má velšská identita, se kterou se identifikuje kolem 60 % Velšanů (Bradbury, Andrews, 2010, str. 231). Velšská identita je příkladem regionální identity, která tíhne k podpoře Evropské unie (Haesly, 2001). Smíšenou velšskou a britskou identitu uvádí 7 % (Census 2011, 2012).

Pokud si respondenti nejsou nuceni vybrat pouze jednu možnost, nejčastěji se na popsání vztahu dvou národních identit na jednom území používá Morenova stupnice, pomocí které je možné lépe identifikovat svou identitu díky pěti kategoriím – pouze velšská, více velšská než britská, velšská ekvivalentní britské, britská více než velšská, pouze britská identita, a určit míru identifikace na stupnici 1-7 (Henderson et al., 2017). Největší skupinu tvoří lidé se smíšenou identitou, tedy velšskou a britskou, přičemž velšská identita převažuje nad britskou identitou (viz. Tabulka 2, ve které jsou data znázorněna společně s výsledky průzkumu z roku 2014 o budoucím členství v Evropské unii).

Tabulka 2: Národní identity a vztah k členství v EU					
identita	V	V > B	V = B	B > V	B
% populace	21	27	29	8	9
setrvání v EU	38	34	42	40	45
vystoupení z EU	38	34	32	44	34
V = velšská identita, B= britská identita zdroj: Jeffery et al., 2014, Wales Life and Time Survey, 2003					

Richard Wyn Jones (2018) provedl výzkum na vzorku velšských voličů s nejvyšší mírou identifikace, tedy 6 a 7, na Morenově stupnici k identitě velšské, britské, anglické a jejich smíšeným podobám. Nejvíce respondentů, 32%, se hlásilo ke smíšené britské a velšské identitě, následovala skupina lidí s pouze velšskou identitou, se kterou se identifikovalo 29 % respondentů, britsko-anglická a britská skupina tvořila 19, respektive 18 %, pouze 3 % respondentů se hlásila k silné anglické identitě.

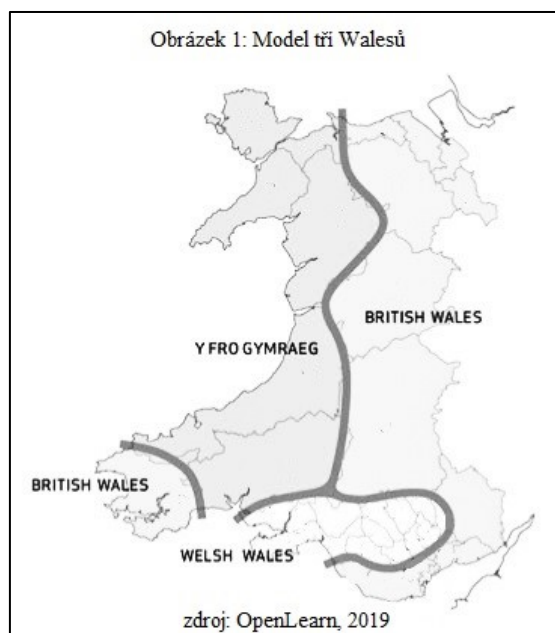

Výzkum (viz. Graf 3) potvrdil vysoké procento lidí identifikujících se jako pouze Angličané, kteří hlasovali pro brexit, tj. 71 %. Stejně procento voličů s pouze velšskou identitou naopak hlasovalo pro setrvání v Evropské unii. Lehce přes 50 % voličů s pouze britskou identitou hlasovalo většinově pro odchod, proto je překvapivý výsledek u voličů se smíšenou britskou a velšskou identitou, kteří se z 58 % vyjádřili pro odchod z Evropské unie. Možné vysvětlení tohoto výsledku nabízí demografická struktura Walesu. Nejvyšší koncentraci obyvatel mají obvody, ve kterých se mísí velšská a britská identita. Převážně se jedná o starší občany, kteří stále mohou tíhnout k předdevolučnímu modelu uspořádání Spojeného království, a vnímat tak Londýn jako své politické centrum, čímž může být determinován jejich postoj.

4.3.2.1. Geografické rozložení obyvatelstva podle identity

V polovině osmdesátých let 20. století rozdělil Balsom (1985) Wales na základě tří prvků, kterými byly sociální třída, jazyk a národní identita do tří oblastí, a vytvořil tak model tří Walesů (viz. Obrázek 1). Tento model navazoval na práci vysvětlující volební chování, resp. dlouhodobou dominantní pozici Labouristické strany, nízkou podporu Konzervativní strany a nevytvoření dominantní pozice národní strany Plaid Cymru (Balsom et al., 1983). Nejvyšší koncentrace lidí s velšskou identitou spadá do oblasti *Y fro Cymraeg*, což je území pokrývající celý západ, oblast táhnoucí se od severu Walesu až po jih do venkovských oblastí.

Tato oblast je typická pro velšsky mluvící Velšany (Bradbury, Andrews, 2010). Druhou oblastí je velšský Wales, území jižního Walesu, kde se jako jazyk používá angličtina a kde se mísí velšská identita s tou britskou. Britský Wales zahrnuje území zejména na východě země, které sousedí s Anglií, části venkovského Walesu na jihu a severu, oblast South Pembrokeshire na jihozápadě země. V těchto oblastech je značný vliv anglické identity, proto se tam vyskytuje nejméně lidí s velšskou identitou (Balsom, 1985, str. 6).

Přestože je podle Jonese a Scullyho (2012b, str. 666) rozdělení zastaralé, složení obyvatelstva hlavně v případě velšského a britského Walesu zcela neodpovídá statistickým údajům, model minimálně ukazuje oblasti s hlavní koncentrací lidí s velšskou identitou (Census 2011, 2012), která se v poslední době politizuje a již není založena jen na etnicitě a jazyku, ale i na politických a sociálních hodnotách (McGrattan, Williams, 2017).

4.4. Geografie výsledků hlasování – Wales

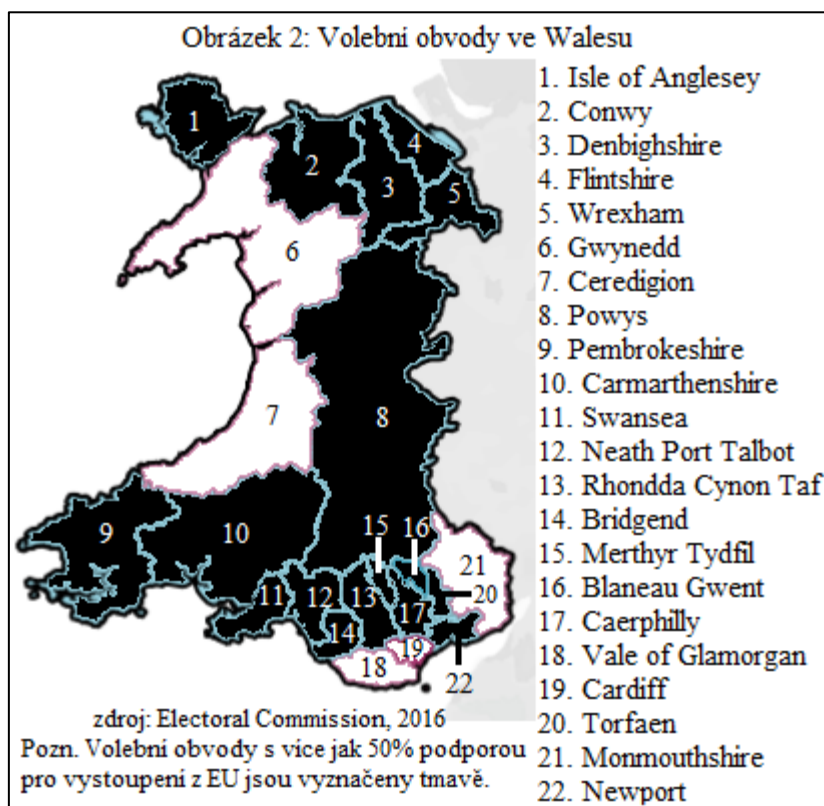
Hlasování se v referendu zúčastnilo 71,7 % oprávněných voličů, tedy 1 626 919 Velšanů, z nichž se 52,5 %, tj. 854 872 voličů, vyjádřilo pro vystoupení z Evropské unie. Rozdíl mezi hlasy podporujícími a nepodporujícími členství v Evropské unii činil 82 225, neplatný hlas odevzdalo 1 135 voličů.

Wales je rozdělen na 22 volebních obvodů, z nichž 9 mělo nadprůměrnou volební účast. Nejvyšší volební účast měl obvod Monmouthshire na jihovýchodě země s účastí 77,7 %, obvod Powys tvořící východ Walesu s účastí 77 %, poté Vale of Glamorgan na jihu země s

76,1% účastí. Další obvody s nadprůměrnou volební účastí měly účast mezi 72,4 – 74,9%, jednalo se o obvod Flintshire na severozápadě země a obvody pokrývající celé západní pobřeží a jihozápad Walesu, tj. Isle of Anglesey, Gwynedd, Ceredigion, Pembrokeshire a Carmarthenshire (Electoral Commission, 2016).

Průměrnou volební účast měl obvod Conwy na severu země, podprůměrné účasti měly bývalé industriální oblasti na severozápadě Walesu, tj. Wrexham, Denbighshire a taktéž bývalé průmyslové oblasti na jihovýchodě země v oblasti Valleys, kde jsou obvody s vůbec nejnižší účastí, konkrétně se jedná o Merthyr Tydfil s 67,4% účastí, Rhondda Cynon s 67,5% účastí a Blaneau Gwent s účastí 68,1 %. Velká města na jižním pobřeží, tj. Cardiff, Swansea a Newport měla také podprůměrnou volební účast (Electoral Commission, 2016).

Pouze v 5 z 22 volebních obvodů hlasovali voliči většinou pro setrvání. Procentuálně nejvíce hlasů pro setrvání bylo odevzdáno v hlavním městě Cardiffu a to 60 % (Electoral Commission, 2016). Cardiff je nejen hlavní, ale i ekonomické a politické centrum s několika univerzitami, proto se zde koncentrují ekonomicky silnější lidé s vyšším dosaženým vzděláním, zároveň se jedná o multikulturní město (Jones, 2017).

Následovaly dva obvody na severozápadě a západě země – Gwynedd s 58,1 % a Ceredigion s 54,6 % podporou pro setrvání v Evropské unii (Electoral Commission, 2016).

Tyto oblasti mají vysokou koncentraci velšsky mluvících občanů, kteří se vyznačují silnou velšskou identitou a podporou regionální národní strany Plaid Cymru. Podle názoru Jonese (2017) byl záměr voličů shodný s voliči Skotské národní strany, kteří viděli lepší budoucnost Walesu v rámci Evropské unie a v jednotném trhu.

Další dva obvody, ve kterých voliči většinově hlasovali pro setrvání v Evropské unii, se nachází na jihu a jihovýchodě země, jedná se obvody Vale of Glamorgan s 50,7% ziskem hlasů pro setrvání a Monmouthshire s 50,4 % (Electoral Commission, 2016). Pro obvod Vale of Glamorgan platí stejné vysvětlení výsledku hlasování jako v případě Cardiffu, se kterým sousedí. V případě Monmouthshire se jedná pravděpodobně o identitu, která rozhodovala (Jones, 2017).

Většina voličů ve volebních obvodech, tj. Blaneau Gwent, Torfaen, Wrexham, Caerphilly, Pembrokeshire, Neath Port Talbot, Merthyr Tydfil, Flintshire, Newport, Bridgend, Denbighshire, Conwy, Carmarthenshire, Powys, Rhondda Cynon Taf, Swansea a Isle of Anglesey, byla pro vystoupení z Evropské unie. Mezi tyto obvody spadají 3 velká města – Swansea, Wrexham, Newport. Zbýlých 14 oblastí je rurálního typu s nízkou koncentrací obyvatel (Harris, Charlton, 2016, str. 2127).

Nejvyšší koncentrace hlasů požadujících odchod byla v bývalých průmyslových oblastech Valleys na jihovýchodě a jihu, které byly silně zasaženy změnou z těžké průmyslové ekonomiky na postindustriální ekonomiku (Jones, 2017). V této oblasti se nachází obvody Blaneau Gwent a Torfaen, kde se pro vystoupení vyjádřilo vůbec nejvyšší procento voličů – 62 %, respektive 59,8 % (Electoral Commission, 2016). Dále je oblast Valleys rozdělena do obvodů Caerphilly, Neath Port Talbot, Merthyr Tydfil, Bridgend, Rhondda Cynon Taf a Swansea. Tyto obvody tvoří v Balsomově modelu tři Walesů velšský Wales, zároveň se jedná o oblasti nejchudší z hlediska průměrného příjmu (StatsWales, 2018c). Paradoxně je ale těmto oblastem poskytováno nejvíce dotací z evropských fondů (Jones, 2017). Třetí nejvyšší podporu odchodu a to 59% vyjádřili voliči v obvodu Wrexham na severovýchodě Walesu (Electoral Commission, 2016). Rozhodnutí sdíleli voliči v obvodech Flintshire, Denbighshire a Conwy na severu země, které spojuje s obvodem Pembrokeshire na jihozápadě Walesu, obvodem Newport na jihozápadě a obvodem Powys na východě zařazení v Balsomově modelu do britského Walesu. Obvody Carmarthenshire a Isle of Anglesey se Balsomově modelu vymykají. Pojítkem je ale mezi nimi a obvody v oblasti Valleys nebo

Wrexhamem bývalé zaměření ekonomiky na těžký průmysl, zejména na hornictví a výrobu oceli.

5. Wales v Evropské unii

Wales získal nové postavení v Evropské unii v důsledku referenda v roce 1997, ve kterém se Velšané vyjádřili těsnou většinou pro devoluci (Butler, Butler, 2006, str. 226). Ta byla nastavena tak, aby se Wales mohl pohybovat v rámci dvou unií – Spojeného království a Evropské unie. Wales získal pravomoci v oblastech zemědělství, ekonomického rozvoje, zdravotnictví, vzdělání nebo životního prostředí, tedy oblastech, které se nějakým způsobem dotýkají i Evropské unie. Systém byl tedy nastaven tak, aby Wales mohl z členství v Unii těžit co nejvíce (Hunt, Jo, Woolford, 2016, str. 827). Na základě chování Velšského národního shromáždění byl Wales považován za proevropský region profitující z členství díky evropským dotacím (Jones, Rumbul, 2012). Většina Velšanů ale hlasovala pro vystoupení z Evropské unie, proto je cílem této kapitoly zjistit, co způsobilo tento rozpor.

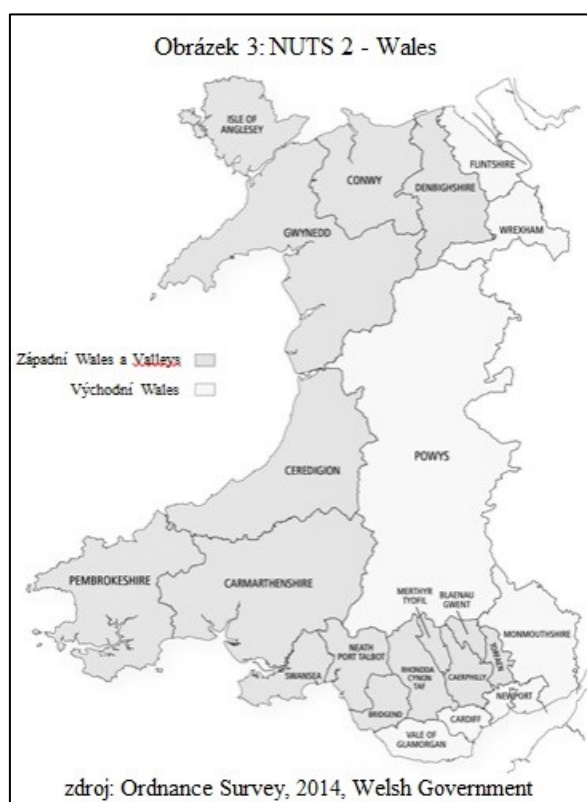
Co se týká politické reprezentace, Wales má 4 zástupce v Evropském parlamentu, zastoupení v Evropském výboru regionů a Evropském hospodářském a sociálním výboru. Kulturní a politické zájmy Walesu v Bruselu hájí Wales House (Hunt, Minto, Woolford, 2016, str. 827).

5.1. Evropské dotace

V roce 1998 došlo vlivem devoluce ke změně nomenklatury územních statistických jednotek tak, aby Wales mohl přijímat a přerozdělovat dotace na svém území (Jones, Rumbul, 2013, str. 557). Wales byl rozdělen z hlediska NUTS 2 (viz. Obrázek 3) na dva regiony – Východní Wales, který se řadí mezi rozvinuté regiony, kde je výše HDP na obyvatele vyšší než 90 % evropského regionálního průměru a patří do něj volební obvody Vale of Glamorgan, Cardiff, Newport, Monmouthshire, Powys, Wrexham, Flintshire, a na Západní Wales a Valleys, který se naopak řadí do nejméně rozvinutých regionů, jejichž HDP na obyvatele nedosahuje 75 % evropského regionálního průměru (Woolford, Hunt, 2016).

Vypořádání se s dotacemi představovalo pro Velšské národní shromáždění vzniklé v roce 1999 největší test (Jones, Rumbul, 2013, str. 559). Wales se prozatím řadí mezi méně vyspělé regiony Evropské unie, proto má k dispozici v rámci evropských strukturálních a investičních fondů k dispozici více finančních prostředků než ostatní regiony Spojeného království (Jones et al., 2016). V sedmiletém období 2014-2020 tvořily dotace určené pro Wales přes 20 % dotací určených pro Spojené království, přestože Velšané tvoří necelých 5 % populace (Woolford, Hunt, 2016).

Wales čerpá dotace zejména z regionálního rozvojového fondu, který se týká především rozvoje dříve industriálních území, a sociálního fondu, díky kterému se mají tvořit pracovní příležitosti (Woolford, Hunt, 2016). Nejsou to ale jediné fondy, ze kterých Wales získává finanční prostředky, dále to je například zemědělský fond pro rozvoj venkova, námořní a rybářský fond. Další finance získává skrze společnou zemědělskou politiku Evropské unie, obchodní programy, program Erasmus nebo mnoho jiných programů. (Jones, 2017, Berry et al., 2016, str. 1). Velšské shromáždění si zároveň uvědomuje výhodu plynoucí z jednotného trhu, kterou je příliv investic ze zahraničí (Minto et al., 2016).

Celkový objem dotací činil za období 2000-2006 1,8 miliardy eur, v následujícím období 2007-2013 to byly 2,3 miliardy eur a v současném období 2014-2020 tvoří celkový objem dotací 2,4 miliardy eur (Welsh Government, 2019). Z toho 2 miliardy připadají pro méně rozvinutý Západní Wales a Valleys, ze zbylých 400 milionů eur může čerpat rozvinutý Východní Wales (Woolford, Hunt, 2016). Jones, Poole a Ifan (2015, str. 7) se zaměřili na reálný zisk po odečtení příspěvků Walesu Evropské unii během let 2010 až 2014. V tomto období byl Wales vždy v plusu, přičemž čistý zisk se pohyboval mezi 140 a 245 miliony liber.

5.1.1. Vliv evropských dotací na životní úroveň a kritika přerozdělování dotací

Wales získává z Evropské unie velké množství finančních prostředků na rozvoj, přesto dlouhodobě zůstává nejchudší částí v rámci Spojeného království (StatsWales, 2018b) a velšské ekonomice se příliš nedaří dostat se z krize počínající rokem 2008. Ekonomický ukazatel jako hrubá přidaná hodnota, hodnota zboží a služeb vyprodukovaných na daném území za daný čas, ukazuje, že se ekonomická situace ve Walesu příliš nezlepšovala a naopak některé obvody v jižním Walesu měly v době referenda stále horší ekonomické výsledky než v době před krizí (StatsWales, 2016). Špatná situace se projevuje i na cenách nemovitostí. Zatímco se ceny nemovitostí k roku 2018 zhodnotily průměrně v celém Spojeném království v porovnání s rokem 2007 o 32 %, ve Walesu to bylo o 21 % a to v některých obvodech jako Gwyneddu šlo pouze o 9 %. Průměrný domácí příjem se ve Walesu v období 2008-2018 zvýšil pouze o 1,1 % (BBC, 2018).

Tímto se prokazuje, že míra financí tekoucí do dané oblasti nezaručuje ekonomický růst (Becker, 2012). Díky dotacím se sice podařilo vytvořit v období 2007-2013 téměř 37 tisíc pracovních míst a 12 tisíc nových podniků (Welsh Government, 2019), nicméně v obou případech to znamenalo o 6 tisíc a 8 tisíc nižší hodnoty než v případě Skotska, které mělo k dispozici 36 % objemu dotací pro Wales. Může za to rozdílný systém přerozdělování dotací (Hunt, Minto, Woolford, 2016, str. 830-831). Ve Walesu se preferovaly velké infrastrukturní projekty, proti tomu ve Skotsku byly dotace zaměřeny na tvorbu a podporu pracovních míst a právě tyto dotace mají na lidi větší pozitivní dopad (Becker, 2012).

Systém přerozdělování a efektivita dotací ve Walesu jsou předmětem kritiky. Označuje se za neefektivní a nedostatečně hledící na výstupy (Woolford, Hunt, 2016). Ministr pro velšské záležitosti Alun Cairns po referendu využití dotací kritizoval. Podle něj se kvůli špatnému přerozdělování Velšané nedokázali zbavit pocitu frustrace, který přinesla krize v roce 2008 (BBC, 2016). Byla to oblast Valleys čerpající nejvíce evropských dotací, ve které voliči v referendu hlasovali největším poměrem pro odchod z Evropské unie (Jones, 2017). Ukázkovým příkladem neefektivního čerpání dotací je bývalé průmyslové město Ebbw Vale v oblasti Valleys, ve kterém byly realizovány projekty za několik set milionů liber z evropských dotací, nicméně osmnácti tisícové město se potýká s 40% nezaměstnaností (Jones, 2017). Občané Ebbw Vale, u nichž se ukázala neinformovanost ohledně dotací, se z 62 % vyjádřili pro odchod z Evropské unie (Electoral Commission, 2016).

5.2. Vliv ekonomické krize na postoj Velšanů k Evropské unii

Obavy z kulturních a ekonomických hrozeb globalizace, evropské integrace a imigrace byly v letech po ekonomické krizi začínající v roce 2008 účinně mobilizovány většinou pravicovými populistickými stranami po celé Evropské unii. Růst populismu, který byl doprovázen růstem protievropských a protiimigračních hnutí zaměřených proti liberálním městským elitám, akcelerovala ekonomická krize začínající rokem 2008 (Le Gales, 2016, str. 850-851). Tyto strany postupně získávaly vliv jak na domácí, tak na unijní úrovni (Hobolt, De Vries, 2016).

Ekonomická krize zvětšila nerovnosti mezi obyvatelstvem a zvýšila počet ohrožených osob chudobou po celé Evropské unii. Rozdíl příjmů ve Spojeném království je jeden z nejvyšších v rámci celé Evropské unie, mzdová nerovnost od roku 2004 do roku 2011 vzrostla nejvíce ze všech členských států (Fernandéz-Macías, Vacas Soriano, 2015, str. 35). Po roce 2008 se ve Walesu procento lidí ohrožených chudobou po zaplacení výdajů spojených s bydlením zvýšilo z 22 na 24 %, což jsou nadprůměrné hodnoty oproti Anglii, Skotsku i Severnímu Irsku (StatsWales, 2019b). V době zhoršování ekonomických podmínek dávala britská média hlavní odpovědnost řešení krize Euroskupině, grémiu ministrů financí eurozóny, a to z 53 %, v dalších 30 % ležela odpovědnost na řešení krize na Evropské unii či Evropské bance (Reuters, 2014). Nelepšící se ekonomická situace tak mohla zvětšovat odpor vůči Evropské unii u lidí, kterých se krize dotkla.

5.2.1. Nárůst preferencí Strany nezávislosti Spojeného království

Nerovnost, mobilizace proti elitám a evropské integraci vedly ve Velké Británii ke zvýšení preferencí národních regionálních stran a Strany nezávislosti Spojeného království (UKIP). V případě Plaid Cymru či Skotské národní strany se nárůst preferencí chápe jako tlak na devoluci, v případě UKIPu jde o nárůst euroskepticismu spojeného s antiimigračním sentimentem (Clarke et al., 2016).

Volby do Evropského parlamentu v roce 2014 proběhly v kontextu největší ekonomické krize po druhé světové válce. Vítězi se staly malé protivládní euroskeptické strany, které spojoval populismus, nacionalismus či přístup k suverenitě a imigraci (Hobolt, 2015, str. 6). Celkově tyto strany získaly v Evropském parlamentu 29 % křesel, přičemž pro ně hlasovali zejména ekonomicky slabší lidé, kteří tvoří nižší pracovní třídu nebo kteří byli postihnuti ekonomickou krizí. Tyto voliče dále spojuje jejich negativní přístup k imigraci a v

rámci přístupu k Evropské unii je u nich ekonomické hledisko na posledním místě (Hobolt, 2015, str. 17-18).

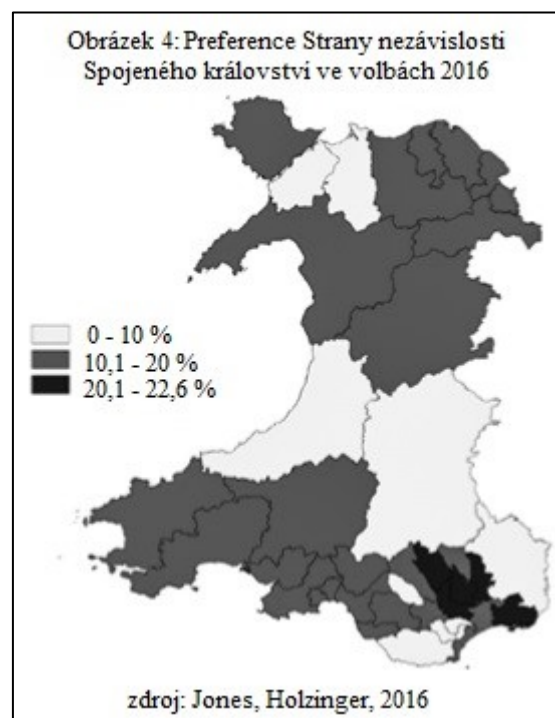
Volby do Evropského parlamentu, ve kterém Velšané obsazují 4 křesla, jsou ve Walesu konány na základě poměrného systému (Robinson, 2010, str. 57). Voleb se na velšském území zúčastnilo 31,5 % voličů (BBC, 2014), jejichž volbu podmiňovalo ideologické smýšlení, nespokojenost s domácí vládou a až na třetím místě záležitosti spojené s Evropskou unií (Hobolt, 2015, str. 14). Nejvíce hlasů, 28,15 %, získala Labouristická strana, kterou následovala Strana nezávislosti Spojeného království s rozdílem jen 4 tisíc hlasů. Tato strana s celkově nejvyšším počtem mandátů na britském území získala ve Walesu 27,55 % hlasů, oproti minulým volbám v roce 2009 došlo k nárůstu preferencí o 14,76 %. Obě zmíněné strany získaly po jednom mandátu tak jako Konzervativní strana a Plaid Cymru, které ve volbách získaly 17,4 %, respektive 15,2 % hlasů (BBC, 2014).

O rok později se konaly volby do Dolní sněmovny britského parlamentu, ve které Velšané obsazují 40 křesel. V těchto volbách s účastí 65,6 % velšských voličů nezískala Strana nezávislosti ani jedno křeslo (BBC, 2015b), což bylo zapříčiněno jednokolovým většinovým volebním systémem (Robinson, 2010, str. 9). Z hlediska počtu odevzdaných hlasů se strana umístila na třetím místě se ziskem 13,6 % za jasným vítězem voleb, Labouristickou stranou, a druhou Konzervativní stranou. U těchto stran a u čtvrté Plaid Cymru došlo k nepatrnému nárůstu preferencí oproti volbám v roce 2010, u Strany nezávislosti Spojeného království došlo k nárůstu o 11,2 %. Stalo se tak na úkor Liberální demokracie, jejíž preference se snížily o 13,6 % (BBC, 2015b).

Geografické srovnání výsledků voleb 2015 s referendem o členství v Evropské unii v roce 2016 ukazuje, že ve volebních obvodech, ve kterých se voliči v referendu většinově vyjádřili pro setrvání, nezvítězila o rok dříve Labouristická strana. Výjimku tvoří část Cardiffu, který je rozdělen pro volby do britského parlamentu na několik volebních obvodů. V obvodech, ve kterých ve volbách v roce 2015 vyhrála Labouristická strana, tedy v celé oblasti jihu, Valleys a severovýchodu Walesu, získali kandidáti Strany nezávislosti nejvíce procent hlasů (Electoral Commission, 2015). O rok později v referendu to byly právě tyto oblasti, ve kterých se voliči vyjádřili nejvyšším poměrem pro vystoupení z Evropské unie (Electoral Commission, 2016).

Začátkem května roku 2016 se konaly volby do Velšského národního shromáždění, ve kterých se používá volební systém additional member system. V jednomandátových obvodech

potvrdila svou dominanci Labouristická strana 27 mandáty, Konzervativní strana a Velšská národní strana získaly po 6 mandátech, jeden mandát získala Liberální demokracie. Strana nezávislosti Spojeného království neobhajovala ani jeden mandát. Znovu se jí nepodařilo získat ani jeden mandát v jednokolových většinových volbách stejně jako ve volbách o rok dříve do Dolní sněmovny britského parlamentu, procentuálně získala 12,5 % hlasů, tedy více než jen jedna strana ve Shromáždění a to Liberálních demokratů (Jones, Holzinger, 2016, str. 2). Ve volbách do Velšského národního shromáždění v roce 2011 postavila Strana nezávislosti svou kandidátku jen v regionální části voleb, mandát ale nezískala. V roce 2016 dostala 13 % hlasů, které znamenaly nárůst hlasů o 8,5 %, což bylo méně, než se očekávalo (Scully, Larner, 2017, str. 518). Tento výsledek opět znamenal čtvrté místo, ovšem díky volebnímu systému additional member system strana získala nejvyšší počet regionálních mandátů a to 7. Konkrétně se jednalo o zisk po 2 mandátech v severním a jihovýchodním regionu, po 1 mandátu ve třech zbylých regionech (Jones, Holzinger, 2016, str. 9).

Obrázek 4 znázorňuje distribuci hlasů Strany nezávislosti ve volbách v roce 2016, která koresponduje s volbami v roce 2015. Nejvyšších preferencí, přes 20 %, tato strana dosahuje v oblasti Valleys na jihu a jihovýchodě země v Newportu. Tyto oblasti také spojuje volební účast pod 40 %, nejnižší v celém Walesu, který měl průměr 45,3 % (Jones, Holzinger, 2016, str. 14). Naopak nejnižší preference, pod 10 %, má Strana nezávislosti v oblasti Monmouthshire na jihovýchodě, na jihu v oblastech Vale of Glamorgan, Cardiffu a obvodu

Rhondda, na východě v Ceredigionu, na středovýchodě v obvodu Brecon a Radnoshire, na severozápadě v Arfonu a Aberconwy. Obvody Rhondda, Brecon a Radnoshire, Aberconwy spadaly při referendu do větších volebních obvodů, ve kterých voliči většinově hlasovali pro vystoupení z Unie, jinak se jedná o obvody hlasující pro setrvání (Electoral Commission, 2016).

Hlavním tématem voleb do Velšského národního shromáždění v roce 2015 byl národní zdravotní systém. Vedené kampaně byly pozitivní a zaměřené na prosperující budoucnost, výrazně se referenda o členství v Evropské unii, které se konalo o několik týdnů později, netýkaly. Celostátní média nikdy o tyto volby neprojevovala velký zájem, navíc v tu dobu dominovalo v médiích téma referenda (Scully, Lamer, 2017, str. 511-514).

5.3. Postoj hlavních politických stran k referendu o členství v Evropské unii

Celostátní politické strany začaly v rámci spoluutváření velšské identity zakládat velšské regionální pobočky. Do základu velšské identity se snaží vnést politické a sociální hodnoty, které doplňují regionální identitu a jazyk (McGrattan, Williams, 2017, str. 474). Tyto regionální strany se sice často snaží držet odstup od centrál v Londýně (Scully, Lamer, 2017, str. 512), v referendu o členství v Evropské unii ale zaujímaly stejný postoj.

Velšská labouristická strana (Welsh Labour) dominantní jak na velšské, tak celostátní úrovni byla jasnou většinou svých členů pro setrvání v Unii. Předseda strany a zároveň první ministr velšské vlády Carwyn Jones se vyjádřil, že by vystoupení z Evropské unie bylo pro Wales katastrofální (BBC, 2015a). Další výroky členů také varovaly před vystoupením s odkazem na negativní dopad na velšské území v podobě možné ztráty 200 tisíc pracovních míst nebo na ztrátu konkurenceschopnosti a to zejména v oblasti zemědělství (Williams, 2016).

Velšská konzervativní strana (Welsh Conservatives) byla rozdělena přesně jako ta celostátní a to zhruba na poloviny. Předseda strany Andrew R. T. Davies byl viditelnou postavou zastávající odchod, proti tomu například ministr pro velšské záležitosti v Londýně Alain Cairns zastával zachování členství v Evropské unii (Williams, 2016).

Velšská národní strana Plaid Cymru i Liberální demokraté (Welsh Liberal Democrats) se shodli, že Evropská unie je pro Wales „domovem“, ze kterého těží ekonomicky, kulturně i sociálně. Vystoupení by pro toto území znamenalo ekonomickou pohromu. Jedinou stranou,

kteřá se naopak jasnou většinou vyjádřila pro vystoupení, byla velšská pobočka Strany nezávislosti pro Spojené království (UKIP Wales) (Williams, 2016).

5.3.1. Účast velšských politiků a velšských médií

Jedním z možných vysvětlení hlasování Velšanů v referendu je postoj k Evropské unii u Velšanů, kteří si neuvědomovali specifikum Walesu a nahlíželi na téma Evropské unie z celobritské perspektivy. To bylo pravděpodobně zapříčiněno nízkým zájmem ze strany velšských politiků, kteří po volbách do Velšského národního shromáždění nevedli žádnou kampaň o členství v Evropské unii, či se do ní zapojili příliš pozdě. Zejména politici z Labouristické a Velšské národní strany mohli vidět referendum jako téma úzce spjaté s Konzervativní stranou, která celé referendum vyvolala, proto se do něj nezapojovali a nechávali zodpovědnost na Konzervativcích. Další důvod nabízí volby konané několik týdnů před referendem, kvůli kterým byly finanční možnosti na druhou kampaň značně omezené (Jones, 2016). Na úrovni Walesu existovala organizace *Wales Stronger in Europe*, nicméně byla spíše neviditelná (BBC, 2016, Jones, 2016).

Kromě zapojení politiků je důležitá i účast médií. Jak již bylo zmíněno, na území Walesu dominují anglická média, která nepokrývají specifikum Walesu (Hunt, Minto, Woolford, 2016, str. 828) I z důvodu voleb do Velšského národního shromáždění byly finanční možnosti regionální BBC One Wales omezeny, proto se na tomto televizním kanálu konala jen jedna debata lídrů hlavních stran ohledně brexitu a to pár dnů před hlasováním. Nízká účast politiků na kampani a média ve Walesu proto nabízí odpověď, proč bylo volební chování Velšanů velice podobné tomu Angličanů (Jones, 2016).

Profit ze členství v Evropské unii je především ekonomický, ale i politický a kulturní. Většina velšských politických stran se chová proevropsky zejména kvůli ekonomickému profitu (Hunt, Minto, 2017), proto byl Wales považován za proevropskou oblast (Jones, Rumbul, 2012). Velšané ale pravděpodobně necítili spojitost s Evropskou unií, jelikož se jejich životní standard a ekonomická situace ani přes vysoké evropské dotace příliš nezlepšovaly a preference Strany nezávislosti rostly. Dalším faktorem jsou i dominantní anglická média, která nepokrývají specifikum Walesu, a lidé tak nemuseli mít informace o dotacích na velšském území. Referendum odhalilo nespojení elektorátu s politickými elitami, hlavními politickými stranami ve Walesu. Zároveň se dá výsledek referenda chápat jako projev elektorátu vůči elitám (Hunt, Minto, Woolford, 2016, str. 828, Hobolt, 2016). Například ve volebním obvodu Bridgend na jihu Walesu, ve kterém byl ve volbách v roce

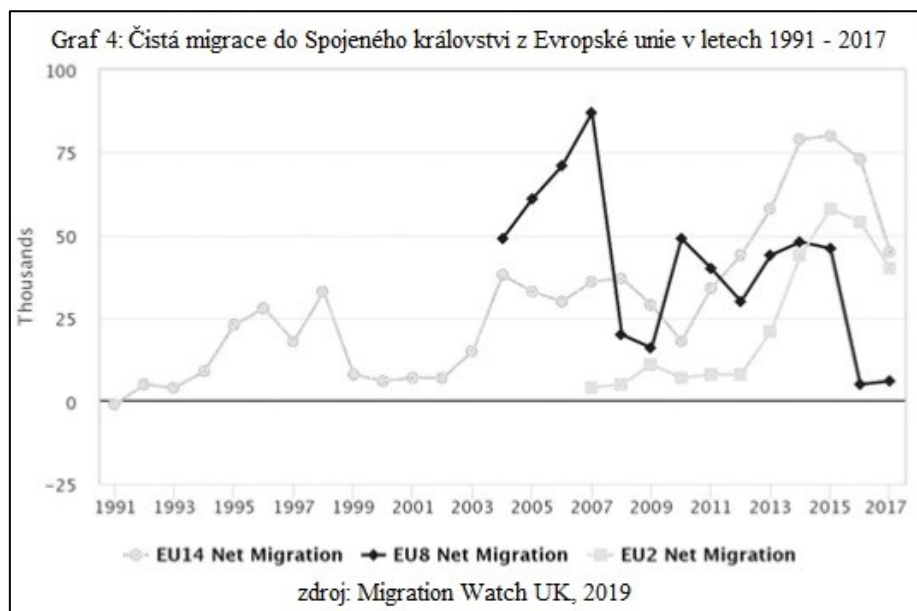
2016 zvolen Carwyn Jones, předseda Velšské labouristické strany a první ministr Walesu, do Velšského národního shromáždění, hlasovalo 54,6 % voličů pro vystoupení. Nebo předsedkyně Plaid Cymru Leanne Wood sice ve volbách do Shromáždění vyhrála v jednomandátovém obvodu Rhondda na úkor Labouristické strany, 53,7 % voličů v tomto obvodu s ní názor na Evropskou unii ale nesdílelo (National Assembly for Wales, 2019, BBC, 2016).

6. Imigrace

Do druhé poloviny 90. let 20. století panoval politický konsenzus na počtu příchozích na britské území a to do 40 tisíc imigrantů ročně. S nástupem labouristické vlády v čele s Tonym Blairem se ale imigrační politika začala uvolňovat, jako jeden z prvních se například změnil systém udělování pobytu na základě manželství, čímž se zvýšila imigrace hlavně zemí mimo Evropskou unii (Coleman, 2016, str. 683).

6.1. Východní rozšíření Evropské unie

Ke zvýšení imigrace ze zemí Evropské unie došlo po roce 2004, ve kterém získalo členství v Unii 10 států střední a východní Evropy. Spojené království společně s Irskem a Švédskem byly jedinými státy, které neuplatnily až sedmiroční lhůtu co se týká omezení vstupu na pracovní trh občanům z nových členských zemí (Becker, Fetzer, Novy, 2017, str. 614). Po zkušenosti s tímto východním rozšířením, kdy se mezi lety 2004 až 2007 zvýšila imigrace z nově členských zemí z 50 tisíc na téměř 90 tisíc imigrantů (Migration Watch UK, 2019), se Spojené království rozhodlo uplatnit tuto sedmiroční lhůtu na země se vzniklým členstvím v Evropské unii v roce 2007, tedy na Bulharsko a Rumunsko (Becker, Fetzer, Novy, 2017, str. 614).

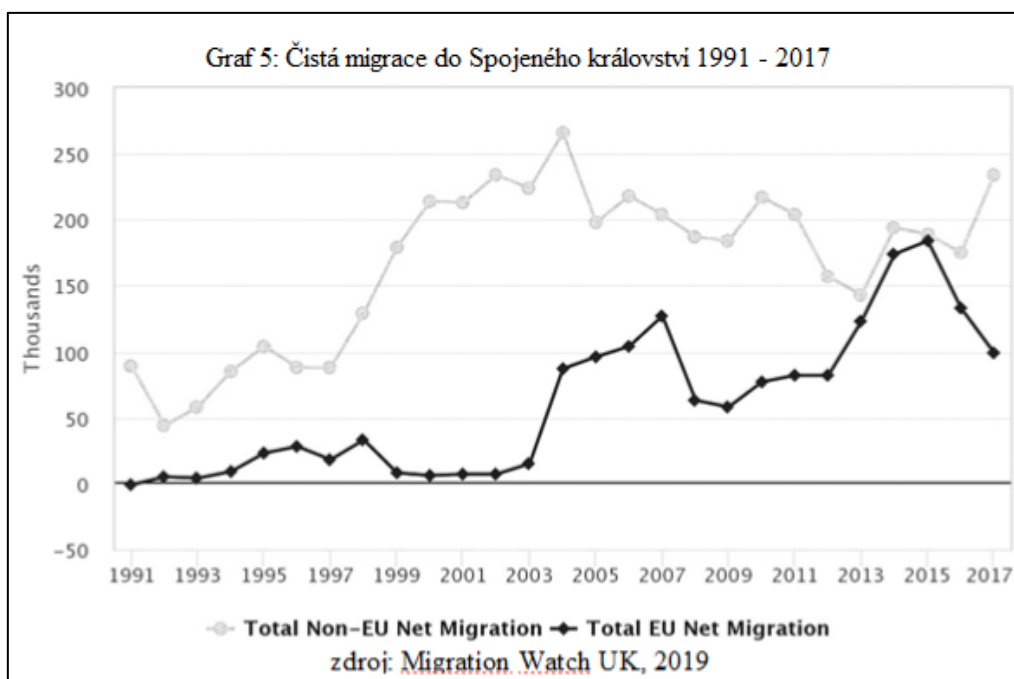

Čistá migrace z Evropské unie se v roce 2004 rapidně zvýšila, zatímco v roce 2003 po odečtení emigrantů zůstalo ve Spojeném království ze zemí Evropské unie 15 tisíc lidí, v roce 2004 to bylo již 87 tisíc. V letech 2008 a 2009 se imigrace znovu snížila, nicméně od té doby až do svého vrcholu v roce 2015 se 184 tisíci imigranti rostla. Mezi lety 2004-2007 a 2010-

2011 byl největší podíl migrantů ze zemí EU 8, tedy států Evropské unie se vzniklým členstvím v roce 2004 kromě Malty a Kypru, v ostatních letech převládala imigrace ze zemí EU 14, tedy ze zemí s vzniklým členstvím v Evropské unii před rokem 2004 (Migration Watch UK, 2019).

6.1.1. Celková čistá migrace do Spojeného království a její dopad

Celková imigrace do Spojeného království byla od 90. let vyšší ze zemí mimo Evropskou unii než z ní, jak ukazuje Graf 5 (Migration Watch UK, 2019).

Celkový počet příchozích do Spojeného království ze všech zemí se pohyboval od roku 2004 v řádu stovek tisíc lidí, přičemž vrcholem byl rok 2015 s 373 tisíci imigranty (Migration Watch UK, 2019). Vlivem této imigrace se také od roku 2004 výrazně zvýšil přirozený nárůst obyvatelstva a to až 2,5x. V roce 2004 byl přirozený nárůst 100 tisíc lidí, v roce 2011 již přes 250 tisíc, v následujících letech až do roku 2014 se hodnota snižovala, ale stále přesahovala 200 tisíc lidí (Coleman, 2016, str. 685). Třetina dětí narozených v roce 2015 měla alespoň jednoho z rodičů imigranta (Coleman, 2016, str. 685).

6.2. Imigrace do Walesu

Mezi lety 2001 a 2011 vzrostla populace Walesu o 5 % na 3,1 milionu obyvatel. Ke zvýšení přispěla kombinace přirozeného nárůstu obyvatel, ke kterému pro samotný Wales nejsou data, a vnitrostátní i mezistátní imigrace. Demografické složení obyvatelstva se mírně změnilo – procento bílé populace se snížilo o 2 % na 96 %, lidí hlásících se ke křesťanství

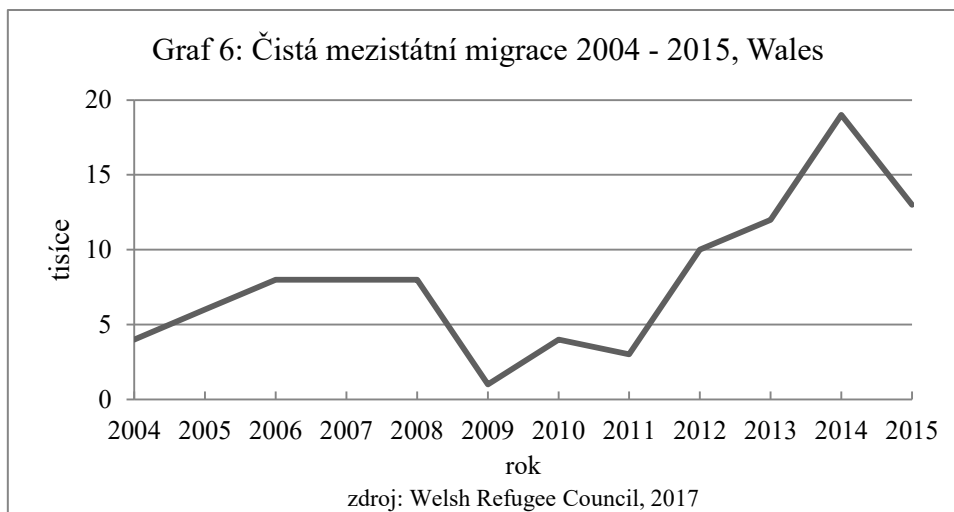
ubylo o 14 % na 58 %, došlo k nárůstu o 2 % na 5 % u skupiny obyvatel narozených mimo Spojené království a přibylo domácností složených z více jak jedné etnické skupiny z 3 % na 5 %, přesto je Wales v rámci Spojeného království stále oblastí s nejvíce homogenním obyvatelstvem. Dalším ukazatelem homogenity populace je i vlastnictví jiného pasu než toho Spojeného království, přičemž takový pas vlastní 7 % lidí, což Wales opět řadí mezi oblasti s nejnižším procentem společně s regionem jihovýchodní Anglie (Census 2011, 2012).

K nárůstu populace každým rokem přispívala i vnitrostátní imigrace. Čistá migrace se pohybovala mezi lety 1999-2011 okolo 6,5 tisíců lidí směřujících převážně do méně obydlených oblastí severního a jihozápadního Walesu. Vrcholem byl rok 2003, kdy byla čistá migrace 14 tisíc lidí a to převážně z Anglie, naopak v roce 2009 to bylo asi jen 300 lidí (Gov Wales, 2013). Celkově toto stěhování znamená, že 21 % obyvatel Walesu bylo narozeno v Anglii (Census 2011, 2012).

Největší příliv a odliv obyvatel má Cardiff, a to hlavně kvůli věkové skupině 16-24 let, respektive univerzitnímu vzdělání. U starších věkových skupin byl mezi lety 2007-2011 oblíben severní Wales a oblast Pembrokeshire na jihozápadě Walesu (Gov Wales, 2013). Přistěhování starších skupin obyvatelstva pravděpodobně vedlo i k celkovému zvýšení procenta lidí s dlouhodobým zdravotním problémem či nějakou poruchou na 23 %, což je nejvíce v celém Spojeném království (Census 2011, 2012).

Obyvatelé Walesu narození mimo Spojené království v době konání referenda tvořili okolo 7 % obyvatelstva. Jejich počet (viz. Graf 6) se od roku 2004 zvyšoval, čistá migrace představovala v roce 2004 asi 4 tisíce lidí, tato hodnota se zvýšila na 8 tisíc do roku 2008, poté vlivem ekonomické krize došlo k poklesu na 1 tisíc v roce 2009, od roku 2012 ale znovu došlo k výraznému nárůstu, který vrcholil v roce 2014 19 tisíci lidmi. Kromě let 2007, 2014 a 2015 v daném období 2004-2015 převažovali imigranti ze zemí mimo Evropskou unii, kteří tvoří 60 % všech mezistátních imigrantů ve Walesu. Nejvyšší zastoupení z Evropské unie mají země se vzniklým členstvím před rokem 2004 a to 23 %, z nichž téměř tři čtvrtiny přišly před rokem 2004. Lidé ze zemí se vzniklým členstvím v Evropské unii v roce 2004 a později tvoří 17 %, z nichž 84 % přišlo až po roce 2004 (Welsh Refugee Council, 2017).

V době konání referenda tvořili největší skupinu lidí narozených mimo Spojené království imigranti z Polska, kterých žilo ve Walesu přes 23 tisíc, následovaly skupiny Němců s 12 tisíci, Irů s 11 tisíci a Indů, kterou tvoří 8 tisíc lidí. Až na irskou menšinu došlo u všech ostatních komunit z celého světa od roku 2004 k nárůstu (ONS, 2019).

Imigranti ze zemí mimo Evropskou unii směřují převážně do měst na jižním pobřeží Walesu, tj. Cardiff, Newport a Swansea, ve kterých tvoří 15 %, respektive 10 % a 8% obyvatelstva. Velká komunita imigrantů žije i v městě Wrexham na severovýchodě, kde tvoří rovněž 8 % obyvatelstva. Nejmenší komunity lidí příchozích z jiných zemí jsou v oblasti Valleys, kde tvoří 3-5 % obyvatelstva, ve zbylých oblastech se hodnota pohybuje mezi 6-7 %. (Census 2011, 2012). Oblasti Wrexham a Flintshire na severovýchodě, Caerphilly a Blaneau Gwent v oblasti Valleys na jihovýchodě, Carmarthenshire na východě Walesu jsou obvody, ve kterých převažují imigranti z Evropské unie. Ti mají naopak nejmenší zastoupení ve velkých městech – v Cardiffu, Swansea a Newportu (Welsh Refugee Council, 2017).

Na území Walesu a Anglie žilo v době referenda 3,37 milionu imigrantů, z nichž milion mohl v referendu volit díky udělenému pobytu a občanství v některé ze zemí Commonwealthu (Gov UK, 2016). Přes 1,5 milionu obyvatel z Evropské unie s dalšími 800 tisíci lidmi z jiných zemí z důvodu občanství volit nemohlo (Census 2011, 2012). Jejich hlasovací právo pro residenty s občanstvím jiným než ze země Commonwealthu se vztahuje jen na lokální, případně evropské volby (Fox, Johnston, Manley, 2016, str. 501).

6.3. Vliv imigrace na občany Spojeného království

Obavy z ekonomických a kulturních hrozeb představovaných imigrací během let před referendem rostly, což dokládají zvyšující se preference Strany nezávislosti Spojeného království, pro kterou byly tyto obavy hlavním zdrojem podpory. Nemuselo se nutně jednat o odpor vůči migrantům např. na základě zkušenosti, důležitou součástí byla snaha o zvýšení kontroly nad imigrací a hranicemi (Goodwin, Milazzo, 2017).

6.3.1. Realistické a symbolické hrozby

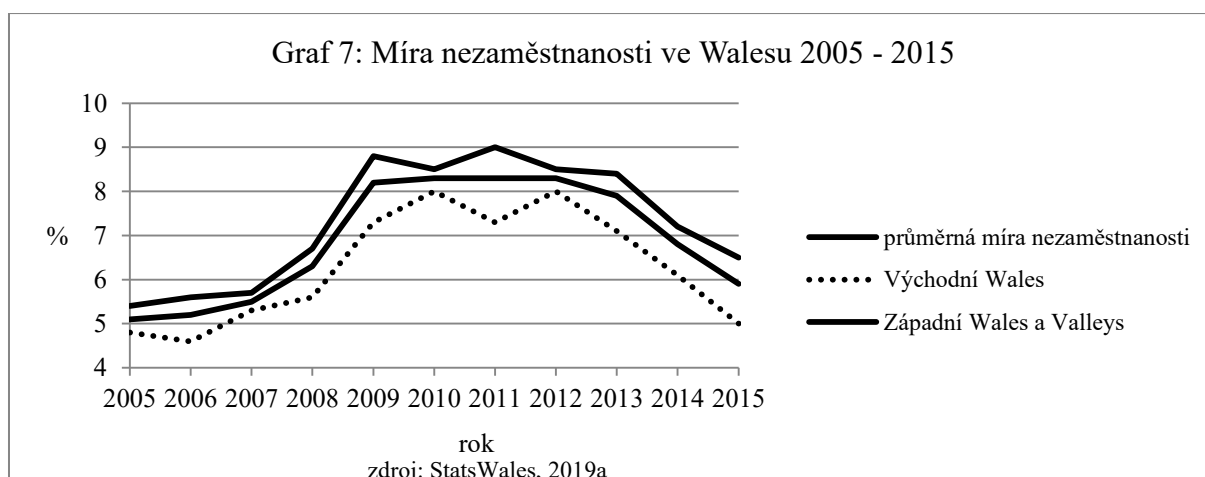
Realistické a symbolické hrozby představované imigrací vnímané na individuální úrovni ovlivňovaly spokojenost lidí (Vyver et al., 2018). Zatímco u lidí mladých, zaměstnaných a s vyšším příjmem má imigrace za následek zvýšení životní spokojenosti či žádný dopad, u starších, nezaměstnaných a manuálně pracujících lidí to má za následek snížení spokojenosti (Ivlevs, Veliziotis, 2018, str. 21). Co se týká imigrace z Evropské unie, konkrétně z východních zemí, jedná se většinou o lidi pracující v oblasti zemědělství, zpracování jídla či manufakturní výroby, obecně lidi s nižším příjmem. Příliv těchto lidí má za následek snížení tlaku na mzdy, proto se u domácích komunit netěší oblibě. Pro nezaměstnané to také znamená obtížnější návrat do zaměstnání a zvyšuje se u nich dlouhodobá nezaměstnanost, sdílí ekonomické obavy z imigrace (Becker, Fetzer, 2017, str. 36). Další realistickou hrozbou je obava o bezpečnost. Počet spáchaných násilných trestných činů se od roku 2013 na území Anglie a Walesu zvyšoval (Gov.uk, 2019), občané si tento trend tak mohli dát do spojitosti s rostoucí imigrací, čímž se vnímání hrozby zvýšilo. Velšané mohli vnímat symbolické hrozby v podobě ohrožení křesťanských hodnot a kultury jako takové, jelikož se mezi lety 2001 a 2011 procento křesťanů snížilo o 14 %, jednalo se o největší pokles v celém Spojeném království (Census 2011, 2012). Tato sociodemografická změna ale nebyla způsobena pouze imigrací, jelikož procento příchozích migrantů bylo výrazně nižší než pokles křesťanů ve společnosti.

Zaměstnanost a příjem nebyly silnými faktory při rozhodování jako věk, což se ukázalo ve výzkumu Goodwina a Heath (2016a) nebo Kaufmanna (2016). U mladých lidí se zvýšení spokojenosti vysvětluje oblibou v diverzitě, pestré společnosti. U starších lidí důchodového věku je tomu naopak, jsou méně přizpůsobiví a mohou silněji vnímat symbolické hrozby jako odlišnou mentalitu lidí. Další hrozbu vnímají v zatížení zdravotního systému, projevuje se obava o dostupnost zdravotní péče (Ivlevs, Veliziotis, 2018, str. 24).

Statistické údaje jsou většinou pro území Walesu a Anglie sdíleny, Velšané tak mohli na základě těchto údajů vnímat hrozby spojené s imigrací i na území Walesu, které byly reálné pouze pro území Anglie. Proto se zaměřím na nejčastěji zmiňovanou realistickou hrozbu představovanou imigrací – obavu o nedostatek pracovních míst, zda měla reálné opodstatnění.

6.3.1.1. Nezaměstnanost ve Walesu

Mezi lety 2005 a 2015 byla míra nezaměstnanosti ve Walesu až na rok 2006 vždy vyšší, než byl průměr ve Spojeném království, konkrétně 6,8 %. V roce 2005 byla zaznamenána nejnižší nezaměstnanost, 5,1 %, která se v následujících letech zvýšila na 8,3 %. Na této hodnotě se držela až do roku 2012, poté míra nezaměstnanosti klesala až na 5,9 % v roce 2015. Z pohledu NUTS 2 měl Východní Wales nižší průměrnou nezaměstnanost, přestože v Cardiffu a Newportu bylo v roce 2012 10,9 %, respektive v roce 2011 10,1 % nezaměstnaných. Oblast Západního Walesu a Valleys měla naopak vyšší průměrnou nezaměstnanost a to zejména kvůli oblasti Valleys, kde například obvod Blaneau Gwent měl v době ekonomické krize nezaměstnanost až 15,5 %, proti tomu se obvody v západním a jihozápadním Walesu držely kolem průměru (StatsWales, 2019a).

Imigrace do Walesu nemá výrazný vliv na míru nezaměstnanosti, po roce 2012 se míra nezaměstnanosti snižovala i přes zvyšující se počet imigrantů do Walesu. Imigrace tedy nepředstavovala reálnou hrozbu pro pracovní místa, Velšané ale ohrožení pracovních míst vnímali.

6.3.2. Imigrace jako hlavní téma referenda

Více než polovina voličů si podle předvolebních průzkumů myslela, že by mělo Spojené království kontrolovat své hranice i za cenu vystoupení z Evropské unie, přičemž z tábora za setrvání to bylo 20 % respondentů. Dvě třetiny voličů věřily v to, že se po brexitu sníží imigrace (Coleman, 2016, str. 682), která je podle stejného poměru respondentů kvůli Evropské unii příliš snadná (Jeffery et al., 2014). Imigrace byla hlavním tématem pro voliče vystoupení z Evropské unie (Coleman, 2016, str. 682).

Za úspěch kampaně za vystoupení se dá považovat vytvoření povědomí o nekontrolované imigraci a nekontrolovaných hranicích, což přispívalo k prohlubování nedůvěry v politické elity (Abrams, Travaglino, 2018, str. 12) jak na domácí scéně (British Social Attitudes, c2014), tak na úrovni Evropské unie (Traynor, 2013). Lídr kampaně za vystoupení z Evropské unie Nigel Farage označil výsledek referenda jako uplatnění demokracie obyčejných lidí, kteří ignorovali hrozby od politických a ekonomických elit (Daily Mail, 2016), čímž dokládá nesoulad mezi elitami a voliči ve společnosti s nerovnoměrným rozvojem a zvyšujícími se nerovnostmi (Clarke, Newman, 2017, str. 108), ve které rezonovaly slogany o imigrantech beroucích práci Britům nebo o převzetí kontroly nad hranicemi (The Economist, 2015). Abrams a Travaglino (2018, str. 4) prokázali spojitost mezi důvěrou v politiky a obavami z imigrace, přičemž s klesající důvěrou rostou obavy. Větší vnímání realistických a symbolických hrozeb vede lidi k mobilizaci a snaze se vyhnout zdroji tohoto problému. V případě referenda se jednalo o zvýšení kontroly imigrace, čímž se dá vysvětlit vysoká volební účast, která byla vyšší než ve volbách v předchozích letech (Abrams a Travaglino, 2018, str. 4).

Podle Lawrona a Akrilla (2016) se hlavní odpor vůči imigraci projevil v obvodech, ve kterých se vyskytuje nízký počet imigrantů, občané s imigranty nemají zkušenosti, proto více věří negativním stereotypům ohledně imigrantů (Stephan, Stephan, 1996). To se ukázalo i u občanů města Ebbw Vale, u nichž se potvrdil negativní přístup k imigrantům, kterým byla dávána vina za deprivaci v oblasti Valleys, přestože tam skoro žádní nejsou (Cadwalladr, 2016). Důvody tohoto vnímání byly realistické a symbolické hrozby pramenící z imigrace, které se se zvyšující imigrací zvětšovaly. Realistická hrozba jako nezaměstnanost nebyla reálná, proti tomu rostoucí počet násilných činů představoval reálnou hrozbu, pokud si činy dali Velšané do souvislosti s imigrací. Symbolické hrozby v podobě kulturních obav mohli Velšané vnímat kvůli nižšímu procentu křesťanů v roce 2011 v porovnání s rokem 2001. Důležitým faktorem jsou i statistiky, které jsou často pro Anglii a Wales sdíleny, nejsou proto pro samotný Wales dostatečně vypovídající a mohou zkreslovat reálnou situaci.

Závěr

Wales se z ekonomické krize počínající rokem 2008, která měla za následek zvětšení nerovností mezi obyvatelstvem a zvýšení počtu lidí ohrožených chudobou, dostával nejpomaleji ze všech regionů Spojeného království. Životní podmínky se příliš nezlepšovaly a některé ekonomické ukazatele byly v době referenda stále horší než v době před krizí. Britská média označovala nejčastěji orgány Evropské unie jako hlavní aktéry zodpovědné za řešení krize, stagnující ekonomická situace proto mohla u Velšanů, které krize zasáhla, vyvolat odpor vůči Evropské unii.

Ekonomická nejistota Velšanů zvýšila obavy z realistických a symbolických hrozeb představovaných imigrací, která se od roku 2011 až do konání referenda zvyšovala. Rostoucí obavy dokládají zvyšující se preference pravicové populistické euroskeptické Strany nezávislosti, pro kterou jsou symbolické i realistické hrozby hlavním zdrojem podpory. Nemuselo se jednat o přímé nebo reálné obavy z ohrožení, důležitou součástí byla snaha o zvýšení kontroly nad hranicemi a imigrací. Rostoucí preference Strany nezávislosti potvrdily volby do Evropského parlamentu 2014, všeobecné volby do Dolní sněmovny britského parlamentu 2015 a volby do Velšského národního shromáždění 2016. Obavy byly v měsících před konáním referenda umocněny účinnou protievropskou a protiimigrační kampaní.

Nejčastější realistickou hrozbou, kterou imigrace představuje, je způsobení nedostatku pracovních míst. Tato obava se na území Walesu nepotvrdila jako reálná, jelikož se i přes zvyšující počet imigrantů míra nezaměstnanosti postupně snižovala. Další realistickou hrozbou je zvýšení kriminality. Počet násilných trestných činů se v době zvyšující se imigrace na území Walesu a Anglie zvýšil, pokud si občané dali tyto jevy do spojitosti, vnímání hrozby to umocnilo. Nejčastější symbolická obava o narušení kulturních hodnot se také ukázala jako reálná, jelikož se procento křesťanů ve společnosti snížilo. Hlavní hrozby byly ale realistické povahy, jelikož odpovědí na ně je snaha o ukončení, čehož se Velšané snažili docílit skrze vystoupení z Evropské unie, čímž by podle nich došlo ke snížení imigrace. Zvýšené vnímání obav potvrzuje i vysoká volební účast.

Vnímání ohrožení a hlasování v referendu podmiňovala identita – zejména vzdělání, věk a národnost. Vzdělanější lidé se necítí tolik ohrožení novými pracovními silami, uvědomují si výhody nabízené globalizací a evropskou integrací, proti tomu lidé s nižším dosaženým vzděláním berou imigranty jako zvýšení konkurence na pracovní místa, která vede ke snížení tlaku na mzdové navýšení. Mladší lidé jsou oproti starším lidem více přizpůsobiví a

nejsou pro ně důležitá témata jako pro starší lidi, pro které je prioritou zdravotní systém, na který se zvyšuje s rostoucí imigrací tlak. Národnost také hrála významnou roli v postoji při hlasování, s vyšší identifikací k vnitřní skupině se vnímání hrozeb ze strany vnější skupiny zvyšuje, potvrdilo se to jak u anglické a britské identity, tak u jejich smíšených podob s velšskou identitou. Výjimku v tomto ohledu tvořila velšská identita.

Důležitým faktorem hlasování pravděpodobně bylo nahlížení Velšanů na celou problematiku z celobritské perspektivy, ne z té velšské, jelikož se volební chování Velšanů a Angličanů téměř nelišilo. Důvodem jsou dominantní anglická média na velšském území, která nepokrývají specifika Walesu. S tím souvisí i průzkumy a statistiky, které jsou často pro Anglii a Wales sdíleny. Dalším důvodem je neaktivita velšských politiků, kteří se nezapojili do kampaní před referendem, a proto byli Velšané odkázáni na informace z celobritského dění. Demografické uspořádání ve Walesu mohlo být dalším důvodem, jelikož se většinou jedná o starší občany, kteří i přes devoluci mohli vnímat Londýn jako své hlavní politické centrum.

Ukazuje se, že Velšané pravděpodobně neměli dostatek informací o specifikách Walesu ve vztahu k Evropské unii, například o množství dotací, které Wales z evropských fondů čerpal. Částečným důvodem neinformovanosti může být i dopad těchto dotací, jejichž přerozdělování nebylo efektivní, a proto ekonomické situaci Walesu příliš nepomohly. To je i důvod názorového rozdělení většiny hlavních velšských politických stran, které si ekonomický profit ze členství uvědomují a chovají se proevropsky, a většiny elektorátu, který dopad dotací pravděpodobně silně nevnímá a spojení k Unii postrádá.

Nejpočetnější skupiny imigrantů na velšském území tvoří Poláci a Němci. Mohlo se tedy zdát, že to jsou migranti ze zemí Evropské unie, kteří představují hlavní hrozby pro Velšany. Jelikož bylo cílem hlasování odchodu z Evropské unie snížit imigraci a zvýšit kontrolu hranic, tento dojem mohl hrát důležitou roli. Skutečnost je ale odlišná, protože většina imigrantů ve Walesu pochází ze zemí mimo Evropskou unii. Jelikož mezistátní imigranti směřovali zejména do velkých měst – Cardiffu, Swansea, Wrexhamu, Newportu, v ostatních volebních obvodech měli Velšané menší míru kontaktu, čímž se zvětšuje meziskupinová úzkost, jelikož lidé nemají s imigranty zkušenosti a více věří negativním stereotypům. Největší protiimigrační tendence se tak projeví v obvodech, ve kterých mají Velšané s imigrací nejmenší zkušenost. V případě velkých měst se nabízí rozhodnutí voličů na základě negativních zkušeností s imigranty.

Výsledky referenda kopírují distribuci hlasů Strany nezávislosti z voleb v roce 2016. V obvodech, ve kterých byla podpora této strany průměrná či nadprůměrná, se voliči většinou vyjádřili pro odchod z Evropské unie. Naopak v místech, kde byla podpora Strany nezávislosti nižší než 10 %, tam byli voliči většinou pro setrvání. V případě obvodů Cardiff a Vale of Glamorgan k tomuto rozhodnutí nejspíše přispěla vyšší koncentrace lidí s vyšším dosaženým vzděláním, v obvodech Ceredigion a Gwynedd pravděpodobně rozhodla silná velšská identita a v obvodu Monmouthshire se jednalo o nízkou podporu Strany nezávislosti Spojeného království. V ostatních 17 volebních obvodech při rozhodování převážily realistické a symbolické hrozby představované imigrací.

Použitá literatura

Monografie

ANTOŠ, Marek, 2016. Referenda v Evropě: Když pětadvacet států dělá totéž, není to totéž. In: ŠIMÍČEK, Vojtěch, et al. 2016. Přímá demokracie. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, Mezinárodní politologický ústav. Sborníky (Masarykova univerzita. Mezinárodní politologický ústav). ISBN 978-80-210-8351-6.

BUTLER, David a Gareth BUTLER. British political facts since 1979. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2006. ISBN 1-4039-0372-7.

HABERMAS, Jürgen, 2002. Tři normativní modely demokracie. In: SHAPIRO, I. a J. HABERMAS, 2002. Teorie demokracie dnes. Praha: Filosofía.

HLOUŠEK, Vít, KOPEČEK, Lubomír a Jakub ŠEDO, 2018. Politické systémy. 2. aktualizované vydání. Brno: Barrister & Principal Publishing. ISBN 978-80-7485-150-6.

INGLEHART, R., 1990. Culture Shift in Advanced Industrial Society. Princeton, NJ: Princeton University Press.

JOHNSON, Nevil, 2004. Reshaping the British constitution: essays in political interpretation. Houndmills: Palgrave Macmillan. ISBN 0-333-94619-7.

KYSELA, Jan, 2016. Referendum jako součást české ústavní politiky. In: ŠIMÍČEK, Vojtěch, et al. 2016. Přímá demokracie. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, Mezinárodní politologický ústav. Sborníky (Masarykova univerzita. Mezinárodní politologický ústav). ISBN 978-80-210-8351-6.

LIJPHART, Arend, 1984. Democracies: patterns of majoritarian and consensus government in twenty-one countries. New Haven: Yale University Press. ISBN 0-300-03115-7.

MLSNA, Petr, 2016. Přímá demokracie a její ústavní a státovědné parametry. In: ŠIMÍČEK, Vojtěch, et al. 2016. Přímá demokracie. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, Mezinárodní politologický ústav. Sborníky (Masarykova univerzita. Mezinárodní politologický ústav). ISBN 978-80-210-8351-6.

MONTESQUIEU, Charles., 2003. O duchu zákonů. Dobrá Voda: Aleš Čeněk, 365 s.

MOREL, Laurence, 2012. Referendum. The Oxford Handbook of Comparative Constitutional Law [online]. Dostupné z: doi:10.1093/oxfordhb/9780199578610.013.0026

ROBINSON, Chris, 2010. Electoral systems and voting in the United Kingdom. Edinburgh: Edinburgh University Press. Politics study guides series. ISBN 978-0-7486-2750-9.

ROUSSEAU, Jean-Jacques, 2002. O spoločenskej smlouvě, neboli, O zásadách státního práva. Dobrá voda: Aleš Čeněk.

SARTORI, Giovanni, 1987. The theory of democracy revisited. The classical issues. Chatham: Chatham House Publishers. ISBN 978-0-934540-48-3.

SARTORI, Giovanni, 1993. Teória demokracie. Bratislava: Archa.

STEPHAN, Walter G. a Cookie White STEPHAN, 2000. An Integrated Threat Theory of Prejudice. 23-45. In: OSKAMP, Stuart, 2000. Reducing Prejudice and Discrimination. B.m.: Psychology Press. ISBN 978-1-135-66201-1.

STEPHAN, Walter G., YBARRA, Oscar a Kimberly Rios MORRISON, 2009. Intergroup Threat Theory. In: NELSON Todd D. 2009. Handbook of prejudice, stereotyping, and discrimination. Psychology Press. ISBN 978-0-8058-5952-2

ŠIMÍČEK, Vojtěch, 2016. Přímá demokracie. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, Mezinárodní politologický ústav. Sborníky (Masarykova univerzita. Mezinárodní politologický ústav). ISBN 978-80-210-8351-6.

WEINBERGER, Ota, 1995. Inštitucionalizmus: nová teória konania, práva a demokracie. Archa.

Odborná periodika

ABERSON, Christopher L., 2015. Positive intergroup contact, negative intergroup contact, and threat as predictors of cognitive and affective dimensions of prejudice. Group Processes & Intergroup Relations [online]. 18(6), 743–760. ISSN 1368-4302. Dostupné z: doi:10.1177/1368430214556699

ABRAMS, Dominic a Giovanni A. TRAVAGLINO, 2018. Immigration, political trust, and Brexit – Testing an aversion amplification hypothesis. British Journal of Social Psychology [online]. 57(2), 310–326. ISSN 2044-8309. Dostupné z: doi:10.1111/bjso.12233

- BALSOM, Denis, 1985. The three-Wales model. *The national question again*, 1-17.
- BALSOM, Denis, MADGWICK, P. J. a D. VAN MECHELEN, 1983. The red and the green: patterns of partisan choice in Wales. *British Journal of Political Science* 13, 299–325.
- BECKER, Sascha a Thieamo FETZER, 2017. Does migration cause extreme voting?. Center for Competitive Advantage in the Global Economy and The Economic & Social Research Council,
- BECKER, Sascha, 2012. EU Structural Funds: Do They Generate More Growth? The CAGE Chatham House Series No. 3.
- BECKER, Sascha, FETZER, Thiemo a Dennis NOVY, 2017. Who voted for Brexit? A comprehensive district-level analysis. *Economic Policy* [online]. 32(92), 601–650 [vid. 2019-03-14]. ISSN 0266-4658. Dostupné z: doi:10.1093/epolic/eix012
- BRADBURY, Jonathan a Rhys ANDREWS, 2010. State Devolution and National Identity: Continuity and Change in the Politics of Welshness and Britishness in Wales. *Parliamentary Affairs* [online]. 63(2), 229–249 [vid. 2019-03-14]. ISSN 0031-2290. Dostupné z: doi:10.1093/pa/gsp029
- BROWN, A., MCCRONE, D., PATERSON, L. A P. SURRIDGE, 1999. *The Scottish Electorate: The 1997 General Election and Beyond*. Macmillan, Basingstoke
- BURNAP P., RANA, O. F., AVIS, N., WILLIAMS, M., HOUSLEY, W., EDWARDS, A., MORGAN J. a L. SLOAN, 2015. Detecting tension in online with computational Twitter analysis. *Technol Forecast Soc.* 95:96–108.
- BUTLER, David a Austin RANNEY, 1978. Summing up. IN: BUTLER, David a Austin RANNEY, eds., 1978. *Referendums: A Comparative Study of Practise and Theory*. Washington D. C.: American Enterprise Insitute.
- CAP, P., 2017. Immigration and anti-immigration discourses: The early rhetoric of Brexit. In P. Cap (Ed.), *The language of fear: Communicating threat in public discourse* (pp. 67–79). London, UK: Palgrave Macmillan. Dostupné z: https://doi.org/10.1057/978-1-137-59731-1_6
- CLARKE, Harold D., GOODWIN, Matthew a Paul WHITELEY, 2017. Why Britain Voted for Brexit: An Individual-Level Analysis of the 2016 Referendum Vote. *Parliamentary Affairs*

[online]. 70(3), 439–464 [vid. 2019-03-12]. ISSN 0031-2290. Dostupné z: doi:10.1093/pa/gsx005

CLARKE, John a Janet NEWMAN, 2017. 'People in this country have had enough of experts': Brexit and the paradoxes of populism. *Critical Policy Studies* [online]. 11(1), 101–116. ISSN 1946-0171. Dostupné z: doi:10.1080/19460171.2017.1282376

COLEMAN, David, 2016. A Demographic Rationale for Brexit. *Population and Development Review* [online]. 42(4), 681–692. ISSN 0098-7921. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/44132230>

CORENBLUM, Barry a Walter G. STEPHAN, 2001. White fears and native apprehensions: An integrated threat theory approach to intergroup attitudes. *Canadian Journal of Behavioural Science/Revue canadienne des sciences du comportement*, 33.4: 251.

CROCKER, J., a R. LUHTANEN, 1990. Collective self-esteem and ingroup bias. *Journal of Personality and Social Psychology*, 58, 60–67.

CROUCHER, Stephen M., 2016. Further development of integrated threat theory and intergroup contact: a reply to Aberson (2015). *Communication Monographs* [online]. 83(2), 269–275. ISSN 0363-7751. Dostupné z: doi:10.1080/03637751.2015.1119866

CROUCHER, Stephen M., a D. Cronn-Mills, 2011. *Religious misperceptions: The case of Muslims and Christians in France and Britain*. New York: Hampton Press.

CROUCHER, Stephen M., 2013. Integrated Threat Theory and Acceptance of Immigrant Assimilation: An Analysis of Muslim Immigration in Western Europe. *Communication Monographs* [online]. 80(1), 46–62. ISSN 0363-7751. Dostupné z: doi:10.1080/03637751.2012.739704

CURTICE, John, 2016. A Question of Culture or Economics? Public Attitudes to the European Union in Britain. *The Political Quarterly* [online]. 87(2), 209–218. ISSN 1467-923X. Dostupné z: doi:10.1111/1467-923X.12250

DALTON, R. J., 2008: Citizenship Norms and the Expansion of Political Participation. *Political Studies* 56, č. 1, s. 76-98.

DALTON, R. J., BÜRKLIN, W. a A. DRUMMOND, 2001. Public Opinion and Direct Democracy. In: *Journal of Democracy* 12, č. 4, s. 141-153.

DALTON, R. J., SCARROW, S. E. a B. E. CAIN, 2003. Democracy Transformed?: Expanding Political Opportunities in Advanced Industrial Democracies. UC Irvine: Center for the Study of Democracy.

DE VRIES, C. E. a E. EDWARDS, 2009. Taking Europe to its extremes: extremist parties and public Euroskepticism, *Party Politics* 15(1): 5–28.

DENNISON, James a Noah CARL, 2016. The ultimate causes of Brexit: history, culture and geography.

DICEY, Albert Venn., 1890. Ought the Referendum to be Introduced into England?. *The Contemporary review, 1866-1900*, 57: 489-511.

DUNLEAVY, P., 1990. Mass political behaviour: is there more to learn? *Political Studies* 38 (3), 453–469.

DVOŘÁK, Tomáš, 2013. Modernizace, hodnotová změna a přímá demokracie. *Sociológia - Slovak Sociological Review* [online]. 45(2), 107–127 [vid. 2019-02-14]. ISSN 0049-1225. Dostupné z: <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=111639>

FERNANDEZ-MACIAS, E. a C. VACAS SORIANO, 2015. Recent Developments in the Distribution of Wages from an EU Perspective. Dostupné z: <http://www.eurofound.europa.eu/publications/report/2015/working-conditions-labour-market/recent-developments-in-the-distribution-ofwages-in-europe/>.)

FOX, Sean, JOHNSTON, Ron a David MANLEY, 2016. If Immigrants Could Vote in the UK: A Thought Experiment with Data from the 2015 General Election. *The Political Quarterly* [online]. 87(4), 500–508. ISSN 1467-923X. Dostupné z: doi:10.1111/1467-923X.12309

GOODWIN, Matthew a Caitlin MILAZZO, 2017. Taking back control? Investigating the role of immigration in the 2016 vote for Brexit. *The British Journal of Politics and International Relations* [online]. 19(3), 450–464. ISSN 1369-1481. Dostupné z: doi:10.1177/1369148117710799

GOODWIN, Matthew a O. HEATH, 2016a. Brexit vote explained: Poverty, low skills and lack of opportunities. Dostupné z: <https://www.jrf.org.uk/report/brexit-vote-explained-poverty-low-skills-and-lack-opportunities>

GOODWIN, Matthew a O. HEATH, 2016b. The 2016 referendum, Brexit and the left behind: An aggregatelevelanalysis of the result. *The Political Quarterly*, 87, 323–332. Dostupné z: <https://doi.org/10.1111/1467-923X.12285>

GREY, Christopher, 2016. The New Politics of Cosmpolitans and Locals. In: O'REILLY, Jacqueline, FROUD, Julie, JOHAL, Sukhdev, WILLIAMS, Karel, WARHURST, Chris, MORGAN, Glenn, GREY, Christopher, WOOD, Geoffrey, WRIGHT, Mike, BOYER, Robert, FRERICHS, Sabine, SANKARI, Suvi, RONA-TASA, Akos a Patrick LE GALÈS, 2016. Brexit: understanding the socio-economic origins and consequences. *Socio-Economic Review* [online]. 14(4), 807–854.

HAESLY, Richard. 2001. Euroskeptics, Europhiles and Instrumental Europeans: European Attachment in Scotland and Wales. *European Union Politics* 2: 81–102

HAMILTON, David L., SHERMAN, Steven J. a Catherine M. RUVOLO, 1990. Stereotype-based expectancies: Effects on information processing and social behavior. *Journal of Social Issues*, 46.2: 35-60.

HARRIS, Richard a Martin CHARLTON, 2016. Voting out of the European Union: Exploring the geography of Leave. *Environment and Planning A: Economy and Space* [online]. 48(11), 2116–2128. ISSN 0308-518X. Dostupné z: [doi:10.1177/0308518X16665844](https://doi.org/10.1177/0308518X16665844)

HARRISON, N. a N. PEACOCK, 2010. Cultural distance, mindfulness and passive xenophobia: using integrated threat theory to explore home higher education students' perspectives on 'internationalisation at home'. *British Educational Research Journal*, 36(6), 877-902

HENDERSON, Ailsa, JEFFERY, Charlie, LIÑEIRA, Robert, SCULLY, Roger, WINCOTT, Daniel a Richard Wyn JONES, 2016. England, Englishness and Brexit. *The Political Quarterly* [online]. 87(2), 187–199. ISSN 1467-923X. Dostupné z: [doi:10.1111/1467-923X.12262](https://doi.org/10.1111/1467-923X.12262)

HENDERSON, Ailsa, JEFFERY, Charlie, WINCOTT, Dan a Richard WYN JONES, 2017. How Brexit was made in England. *The British Journal of Politics and International Relations* [online]. 19(4), 631–646. ISSN 1369-1481. Dostupné z: [doi:10.1177/1369148117730542](https://doi.org/10.1177/1369148117730542)

HIBBING, J. a E. THEISS-MORSE, 2001. Process Preferences and American Politics: What the People Want Government To Be. In: *American Political Science Review* 95, s. 145-53.

HOBOLT, Sara B, 2009. *Europe in Question: Referendums on European Integration*, Oxford:Oxford University Press.

HOBOLT, Sara B. a J. TILLEY, 2016. Fleeing the centre: the rise of challenger parties in the aftermath of the Euro crisis, *West European Politics* 39(5): 971–91.

HOBOLT, Sara B., 2005. When Europe matters: the impact of political information on voting behaviour in EU referendums. *JEPOP* 15 (1), 85–109.

HOBOLT, Sara B., 2007. Taking cues on Europe? Voter competence and party endorsements in referendums on European integration. *European Journal of Political Research* 46 (2), 151–182

HOBOLT, Sara B., 2015. The 2014 European Parliament elections: divided in unity?. *Journal of Common Market Studies*, 53.S1: 6-21.

HOBOLT, Sara B., 2016. The Brexit vote: A divided nation, a divided continent. *Journal of European Public Policy*, 23, 1259–1277. Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/13501763.2016.1225785>

HOOGHE, L., MARKS G. a C. Wilson, 2002. Does left/right structure party positions on European integration? *Comparative Political Studies* 35(8): 965–989.

HUNT, Jo a Rachel MINTO, 2017. Between intergovernmental relations and paradiplomacy: Wales and the Brexit of the regions. *The British Journal of Politics and International Relations* [online]. 19(4), 647–662. ISSN 1369-1481. Dostupné z: [doi:10.1177/1369148117725027](https://doi.org/10.1177/1369148117725027)

HUNT, Jo, MINTO, Rachel a Jayne WOOLFORD, 2016. Winners and Losers: the EU Referendum Vote and its Consequences for Wales. *Journal of Contemporary European Research* [online]. 12(4) [vid. 2019-03-28]. ISSN 1815-347X. Dostupné z: <http://jcer.net/index.php/jcer/article/view/812>

HUNT, T., LAVERY, S., VITTERY, W. a C. BERRY, 2016. UK Regions and EU Structural and Investment Funds, SPERI British Political Economy Brief No 24, University of Sheffield.

IVLEVS, Artjoms a Michail VELIZIOTIS, 2018. Local-level immigration and life satisfaction: The EU enlargement experience in England and Wales. *Environment and Planning A: Economy and Space* [online]. 50(1), 175–193. ISSN 0308-518X. Dostupné z: doi:10.1177/0308518X17740895

JEFFERY, C., 2016. England could be forced to remain by rUK. Dostupné z: <http://www.centreonconstitutionalchange.ac.uk/blog/england-could-be-forced-remain-ruk>

JEFFERY, C., JONES, R. W., HENDERSON, A., SCULLY, R. a G. LODGE, 2014. Taking England Seriously: The New English Politics. *The Future of England Survey*, 20(1), 4.

JENSEN, M. D. a H. SNAITH, 2016. When politics prevails: the political economy of a Brexit, *Journal of European Public Policy*, doi:10.1080/13501763.2016.1174531

JONES, Richard Wyn a Bethan LEWIS, 1999. The Welsh Devolution Referendum. *Politics* [online]. 19(1), 37–46. ISSN 0263-3957. Dostupné z: doi:10.1111/1467-9256.00084

JONES, Richard Wyn a Rebecca RUMBUL, 2013. Wales: 40 Years of EU Membership. *Journal of Contemporary European Research*.

KAUFMANN, Eric, 2016. It's not the economy, stupid: Brexit as a story of personal values. *British Politics and Policy at LSE*.

KIM, Y., 1988. *Communication and cross-cultural adaptation: An integrative theory*. Clevedon, UK: Multilingual Matters

KRITZINGER, S., 2003. The influence of the nation-state on individual support for the European Union. *European Union Politics*, 4, 219–241. Dostupné z: <https://doi.org/10.1177/1465116503004002004>

LAWTON, C. a R. ACKRILL, 2016. Hard evidence: how areas with low immigration voted mainly for Brexit, *The Conversation*. July 8 2016.

LAYCOCK, Samantha, 2013. Is referendum voting distinctive? Evidence from three UK cases. *Electoral Studies* [online]. 32(2), 236–252. ISSN 0261-3794. Dostupné z: doi:10.1016/j.electstud.2012.10.012

LE GALES, Patrick, 2016. Brexit: UK as an exception or the banal avant garde of the disintegration of the EU? O'REILLY, Jacqueline, FROUD, Julie, JOHAL, Sukhdev,

WILLIAMS, Karel, WARHURST, Chris, MORGAN, Glenn, GREY, Christopher, WOOD, Geoffrey, WRIGHT, Mike, BOYER, Robert, FRERICHS, Sabine, SANKARI, Suvi, RONATASA, Akos a Patrick LE GALÈS, 2016. Brexit: understanding the socio-economic origins and consequences. *Socio-Economic Review* [online]. 14(4), 807–854.

LEDUC, L. a J. PAMMETT, 1995. Referendum voting: attitudes and behaviour in the 1992 constitutional referendum. *Canadian Journal of Political Science* 28 (1), 3–34.

LOUGHBOROUGH UNIVERSITY, 2016. EU referendum 2016. Media analysis from Loughborough University Centre for Research in Communication and Culture. Dostupné z: <https://blog.lboro.ac.uk/crcc/eu-referendum/uk-news-coverage-2016-eureferendum-report-5-6-may-22-june-2016>

LUPIA, A. a M. MCCUBBINS, 1998. *The Democratic Dilemma: Can Citizens Learn What They Need to Know?* Cambridge University Press, Cambridge.

MANER, J. K., KENRICK, D. T., BECKER, D. V., ROBERTSON, T. E., HOFER, B. a S. L. NEUBERG, 2005. Functional projection: How fundamental social motives can bias interpersonal perception. *Journal of Personality and Social Psychology*, 88, 63–78.

MAVRAGANI, Amaryllis a Konstantinos P. TSAGARAKIS, 2019. Predicting referendum results in the Big Data Era. *Journal of Big Data* [online]. 6(1), 3. ISSN 2196-1115. Dostupné z: [doi:10.1186/s40537-018-0166-z](https://doi.org/10.1186/s40537-018-0166-z)

MCANDREW, Siobhan, 2016. *The EU referendum, religion and identity: Analysing the British election study.*

MCGRATTAN, Cillian a Sophie WILLIAMS, 2017. Devolution and identity: Multidirectionality in ‘Welshness’ and ‘Northern Irishness’. *Regional & Federal Studies* [online]. 27(4), 465–482. ISSN 1359-7566. Dostupné z: [doi:10.1080/13597566.2017.1355787](https://doi.org/10.1080/13597566.2017.1355787)

MCLAREN, L. 2006. *Identity, interests, and attitudes to European integration.* London, UK: Palgrave Macmillan.

MCLAREN, L. a M. JOHNSON, 2007. Resources, group conflict and symbols: explaining antiimmigration hostility in Britain. *Political Studies* 55(4): 709-732.

MINTO, R., HUNT, J., KEATING, M. a L. MCGOWAN, 2016. A changing UK in a changing Europe: the UK state between European Union and devolution, *Political Quarterly*, 87:2, 179-186.

MONTEERRUBIO, Carlos, 2016. The impact of spring break behaviour: An integrated threat theory analysis of residents' prejudice. *Tourism Management*, 54: 418-427.

NAJDENÝ, Roman a Daniel GURŇÁK, 2017. Vybrané ekonomické a sociálne aspekty Brexitu. *Univerzita Komenského, Bratislava*. 13(2), 40-56. ISSN 13367072.

NAVARRO, Marie, 2012. Legislating for Wales 2011-12. *Contemporary Wales* [online]. 25 (1). 15-39. Dostupné z: <https://www.ingentaconnect.com/content/uwp/cowa/2012/00000025/00000001/art00004>

NORRIS, P., 1999. *Critical Citizens: Global Support for Democratic Government*. Oxford: Oxford University Press.

O'REILLY, Jacqueline, 2016. The Fault lines unveiled by Brexit. In: O'REILLY, Jacqueline, FROUD, Julie, JOHAL, Sukhdev, WILLIAMS, Karel, WARHURST, Chris, MORGAN, Glenn, GREY, Christopher, WOOD, Geoffrey, WRIGHT, Mike, BOYER, Robert, FRERICHS, Sabine, SANKARI, Suvi, RONA-TASA, Akos a Patrick LE GALÈS, 2016. *Brexit: understanding the socio-economic origins and consequences*. *Socio-Economic Review* [online]. 14(4), 807–854.

PROSSER, C., 2016. Calling European Union treaty referendums: electoral and institutional politics, *Political Studies* 64(1): 182–99.

RENEWICK, Alan a Michael LAMB, 2013. The quality of referendum debate: The UK's electoral system referendum in the print media. *Electoral Studies* [online]. 32(2), 294–304. ISSN 0261-3794. Dostupné z: doi:10.1016/j.electstud.2012.10.013

ROSIE, Michael a Ross BOND, 2008. National identities and politics after devolution. *Radical Statistics*, 97: 47-65.

SCULLY, Roger a Jac LARNER, 2017. A Successful Defence: the 2016 National Assembly for Wales Election. *Parliamentary Affairs* [online]. 70(3), 507–529. ISSN 0031-2290. Dostupné z: doi:10.1093/pa/gsw033

SCULLY, Roger a Richard Wyn JONES, 2012. One Wales? The Geography of Participation and Voting in the 2011 Welsh Referendum [online] 1-14. Dostupné z: <https://www.ingentaconnect.com/content/uwp/cowa/2012/00000025/00000001/art00003>

SCULLY, Roger a Richard Wyn JONES, 2012. Still three Wales? Social location and electoral behaviour in contemporary Wales. *Electoral Studies* [online]. 31(4), 656–667. ISSN 0261-3794. Dostupné z: [doi:10.1016/j.electstud.2012.07.007](https://doi.org/10.1016/j.electstud.2012.07.007)

SIDANIUS, J., DEVEREUX, F. a F. PRATTO, 1992. A comparison of symbolic racism theory and social dominance theory as explanations for racial policy attitudes. *Journal of Social Psychology*, 132, 377-395.

SMITH, Gordon, 1976. The Functional Properties of the Referendum. *European Journal of Political Research*.

STEPHAN, Cookie White, STEPHAN, Walter C., DEMITRAKIS, Katherine M., YAMADA, Ann Marie a Dennis L. CLASON, 2000. WOMEN'S ATTITUDES TOWARD MEN An Integrated Threat Theory Approach. *Psychology of Women Quarterly* [online]. 24(1), 63–73. ISSN 1471-6402. Dostupné z: [doi:10.1111/j.1471-6402.2000.tb01022.x](https://doi.org/10.1111/j.1471-6402.2000.tb01022.x)

STEPHAN, Walter G. a C. L. RENFRO, 2002. The role of threats in intergroup relations. In MACKIE, D. a E. R. SMITH (Eds.), *From prejudice to intergroup emotions* (pp. 191–208). New York: Psychology Press.

STEPHAN, Walter G. a Cookie White STEPHAN, 1985. Intergroup anxiety. *Journal of Social Issues*, 41, 157–175.

STEPHAN, Walter G. a Cookie White STEPHAN, 1996. Predicting prejudice. *International Journal of Intercultural Relations* [online]. 20(3), Prejudice, Discrimination and Conflict, 409–426. ISSN 0147-1767. Dostupné z: [doi:10.1016/0147-1767\(96\)00026-0](https://doi.org/10.1016/0147-1767(96)00026-0)

STEPHAN, Walter G., STEPHAN, Cookie White a William B GUDYKUNST, 1999. Anxiety in intergroup relations: a comparison of anxiety/uncertainty management theory and integrated threat theory. *International Journal of Intercultural Relations* [online]. 23(4), 613–628. ISSN 0147-1767. Dostupné z: [doi:10.1016/S0147-1767\(99\)00012-7](https://doi.org/10.1016/S0147-1767(99)00012-7)

STEPHAN, Walter. G., BONIECKI, K. A., YBARRA, O., BETTENCOURT, A., ERVIN, K. S., JACKSON, L. A., et al., 2002. The role of threats in the racial attitudes of Blacks and Whites. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 28, 1242–1254.

SWAMI, Viren, BARRON, David, WEIS, Laura a Adrian FURNHAM, 2018. To Brexit or not to Brexit: The roles of Islamophobia, conspiracist beliefs, and integrated threat in voting intentions for the United Kingdom European Union membership referendum. *British Journal of Psychology* [online]. 109(1), 156–179. ISSN 2044-8295. Dostupné z: doi:10.1111/bjop.122520

TAJFEL, H. C., a J. C. TURNER, 1986. The social identity theory of intergroup behavior. In WORCHEL, S. a W. G. AUSTIN (Eds.), *Psychology of intergroup relations*, 7–24. Chicago: Nelson-Hall.

TIERNEY, Stephen, 2015. Sovereignty and Crimea: How Referendum Democracy Complicates Constituent Power in Multinational Societies. *German Law Journal* [online]. 16, 523-540. Dostupné z: <https://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/germlajo16&id=532&div=&collection>

VEDDER, Paul, WENINK, Erlijn a Mitch VAN GEEL, 2016. Explaining negative outgroup attitudes between native Dutch and Muslim youth in The Netherlands using the Integrated Threat Theory. *International Journal of Intercultural Relations* [online]. 53, 54–64. ISSN 0147-1767. Dostupné z: doi:10.1016/j.ijintrel.2016.05.001

VYVER, Julie Van de, Ana C. LEITE, Dominic ABRAMS a Sally B. PALMER, 2018. Brexit or Bremain? A person and social analysis of voting decisions in the EU referendum. *Journal of Community & Applied Social Psychology* [online]. 28(2), 65–79. ISSN 1099-1298. Dostupné z: doi:10.1002/casp.2341

ZHANG, Aihua, 2018. New Findings on Key Factors Influencing the UK's Referendum on Leaving the EU. *World Development* [online]. 102, 304–314. ISSN 0305-750X. Dostupné z: doi:10.1016/j.worlddev.2017.07.017

Ostatní zdroje

BBC One Wales, 2016. Week in Week Out: Brexit, Views from Wales, 19 July 2016. Dostupné z: <https://www.bbc.co.uk/programmes/b07lqhg0>

BBC, 2014. Vote 2014 - UK European Elections Results. British Broadcasting Corporation [online]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/events/vote2014/eu-uk-results>

BBC, 2015a. Carwyn Jones: Leaving EU would be ‘catastrophic’ for Wales. British Broadcasting Corporation News: Wales Politics [online]. Dostupné z: <http://www.bbc.co.uk/news/uk-wales-politics-33303530>

BBC, 2015b. Election 2015 results. British Broadcasting Corporation [online]. Dostupné: <https://www.bbc.com/news/election/2015/results/wales>

BBC, 2016. Alun Cairns criticises £4bn EU funds ‘mismanagement’’. British Broadcasting Corporation News: Wales Politics [online]. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/uk-wales-politics-37540194>

BBC, 2018. Wages not growing as fast as rest of UK. British Broadcasting News [online]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/uk-wales-45513652>

BRITISH ELECTION STUDY, 2015. Post-Election Wave 6 of the 2014-2018 British Election Study Internet Panel [online]. Dostupné z: doi: 10.15127/1.293723

BRITISH SOCIAL ATTITUDES, c2014. Key findings | BSA 30 | NatCen [online] [vid. 2019-04-05]. Dostupné z: <http://www.bsa.natcen.ac.uk/latest-report/british-social-attitudes-30/key-findings/trust-politics-and-institutions.aspx>

CADWALLADR, Carole, 2016. View from Wales: town showered with EU cash votes to leave EU. The Observer [online]. ISSN 0029-7712. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/uk-news/2016/jun/25/view-wales-town-showered-eu-cash-votes-leave-ebbw-vale>

CENSUS 2011, 2012. Office for National Statistics [online] Dostupné z: <https://www.ons.gov.uk/peoplepopulationandcommunity/populationandmigration/populationandmigration/bulletins/2011censuskeystatisticsforwales/2012-12-11#how-we-live>

CONSERVATIVE PARTY MANIFESTO, 2015. Conservative Party. Dostupné z: <https://www.conservatives.com/yourmanifesto>

DAILY MAIL, 2016. What next for Farage? His life's work comes to fruition with Brexit. Mail Online [online]. Dostupné z: <https://www.dailymail.co.uk/news/article-3657627/What-Nigel-Farage-s-life-s-work-comes-fruition-stunning-Brexit-vote-lauds-new-dawn-Britain-outside-EU.html>

ELECTORAL COMMISSION, 2015. UK general election results. Electoral Commission [online]. Dostupné z: <https://www.electoralcommission.org.uk/find-information-by-subject/elections-and-referendums/past-elections-and-referendums/uk-general-elections/2015-uk-general-election-results>

ELECTORAL COMMISSION, 2016. EU referendum results [online] Dostupné z: <https://www.electoralcommission.org.uk/find-information-by-subject/elections-and-referendums/past-elections-and-referendums/eu-referendum/electorate-and-count-information>

GOOGLE TRENDS. Google Trends [online] Dostupné z: <https://trends.google.com/trends/?geo=US>

GOV UK, 2016. EU referendum. Gov.uk [online] Dostupné z: <https://www.gov.uk/government/topical-events/eu-referendum/about>

GOV UK, 2019. Police recorded crime and outcomes open data tables. GOV.UK [online] [vid. 2019-04-11]. Dostupné z: <https://www.gov.uk/government/statistics/police-recorded-crime-open-data-tables>

GOV WALES, 2013. Migration Statistics: Wales 2011. Statistical Bulletin. [online] [vid. 2019-04-09]. Dostupné z: <https://gov.wales/sites/default/files/statistics-and-research/2018-12/130312-migration-statistics-2011-en.pdf>

HARRIS, John, 2016. Britain is in the midst of a working class revolt, The Guardian, 17 June. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/commentisfree/2016/jun/17/britain-working-classrevolt-eu-referendum>

ICM UNLIMITED, 2019. EU Referendum Archives. ICM Unlimited [online]. Dostupné z: <https://www.icmunlimited.com/tag/eu-referendum/>

JONES, Helen a Owen HOLZINGER, 2016. 2016 Assembly Election Results. National Asembly for Wales [online]. Dostupné z: <http://www.assembly.wales/research%20documents/16-30-2016%20assembly%20election%20results/16-030-web-english.pdf>

JONES, Moya, 2017. Wales and the Brexit Vote. *Revue Française de Civilisation Britannique. French Journal of British Studies* [online]. XXII(XXII-2) [vid. 2019-03-15]. ISSN 0248-9015. Dostupné z: doi:10.4000/rfcb.1387

JONES, R. W., POOLE, E. a G. IFAN , 2016. Wales and the EU Referendum: Estimating Wales Net Contribution to the European Union, Wales Governance Centre Report.

JONES, Richard Wyn, 2016. Why did Wales shoot itself in the foot in this referendum? | Richard Wyn Jones. *The Guardian* [online]. [vid. 2019-03-21]. ISSN 0261-3077. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/commentisfree/2016/jun/27/wales-referendum-remain-leave-vote-uk-eu-membership>

JONES, Richard Wyn, 2018. Wales: Strong National Identity and Leave Vote Share. Cardiff University.

LORD ASHCROFT, 2016. How the United Kingdom voted on Thursday... and why - Lord Ashcroft Polls [online]. Dostupné z: <https://lordashcroftpolls.com/2016/06/how-the-united-kingdom-voted-and-why/>

MIGRATION WATCH UK., 2019. Statistics-net-migration-statistics | Migration Watch UK [online] [vid. 2019-04-05]. Dostupné z: <https://www.migrationwatchuk.org/statistics-net-migration-statistics/#create-graph>

NATIONAL ASSEMBLY FOR WALES, 2019. Your Asembly Members. National Assembly for Wales [online]. Dostupné z: <http://senedd.assembly.wales/mgMemberIndex.aspx>

ONS, 2019. Population of the UK by country of birth and nationality: individual country data. Office for National Statistics [online] [vid. 2019-04-09]. Dostupné z: <https://www.ons.gov.uk/peoplepopulationandcommunity/populationandmigration/internationalmigration/datasets/populationoftheunitedkingdombycountryofbirthandnationalityunderlyingdatasheets>

OPENLEAR, 2019. Contemporary Wales. OpenLearn [online] [vid. 2019-04-10]. Dostupné z: <https://www.open.edu/openlearn/people-politics-law/politics-policy-people/sociology/contemporary-wales/content-section-0>

ORMSTON, R., 2015. Disunited kingdom: Attitudes to the EU across the UK. Dostupné z: <http://whatukthinks.org/eu/wp-content/uploads/2015/12/Analysis-paper-3-Disunited-kingdom.pdf>

REUTERS INSTITUTE, 2014. The Euro Crisis, Media Coverage, and Perceptions of Europe within the EU. Dostupné z: <http://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/publication/euro-crisis-media-coverage-and-perceptions-europe-within-eu>

STATSWALES, 2016. Gross Value Added (UK=100) by Welsh NUTS3 areas and year. Welsh Government [online]. Dostupné z: <https://statswales.gov.wales/Catalogue/Business-Economy-and-Labour-Market/Regional-Accounts/Gross-Value-Added-GDP/gva-by-welshnuts3areas-year>

STATSWALES, 2018a. Age distribution of population by gender and year. Welsh Government [online]. Dostupné z: <https://statswales.gov.wales/Catalogue/Population-and-Migration/Population/Distributions/agedistributionofpopulation-by-gender-year>

STATSWALES, 2018b. Gross Disposable Household Income by area and year. Welsh Government [online]. Dostupné z: <https://statswales.gov.wales/Catalogue/Business-Economy-and-Labour-Market/Regional-Accounts/Household-Income/householdincome-uk-100-by-area-year>

STATSWALES, 2018c. Gross Disposable Household Income by Measure, Welsh Economic Region and Year. Welsh Government [online]. Dostupné z: <https://statswales.gov.wales/Catalogue/Business-Economy-and-Labour-Market/Regional-Accounts/Household-Income/householdincome-by-measure-welsheconomicregion-year>

STATSWALES, 2019a. ILO unemployment rates by Welsh local areas and year. Welsh Government [online] [vid. 2019-04-09]. Dostupné z: <https://statswales.gov.wales/Catalogue/Business-Economy-and-Labour-Market/People-and-Work/Unemployment/ILO-Unemployment/ilounemploymentrates-by-welshlocalareas-year>

STATSWALES, 2019b. Percentage of all individuals, children, working-age adults and pensioners living in relative income poverty for the UK, UK countries and regions of England between 1994-95 to 1996-97 and 2013-14 to 2015-16. Welsh Government [online]. Dostupné z: <https://statswales.gov.wales/Catalogue/Community-Safety-and-Social-Inclusion/Poverty/householdbelowaverageincome-by-year>

THE ECONOMIST, 2015. The recent numbers on immigration pushed the issue to the top of voters' concerns. How they vote is a different matter. The Economist, 19 March.

TIMES, 2016. Survey. Fieldwork: 20th-22nd June 2016 Dostupné z: https://d25d2506sfb94s.cloudfront.net/cumulus_uploads/document/atmwrgevuj/TimesResults_160622_EVEOPOLL.pdf

TRAYNOR, Ian, 2013. Crisis for Europe as trust hits record low. The Guardian [online]. [vid. 2019-04-05]. ISSN 0261-3077. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2013/apr/24/trust-eu-falls-record-low>

WELSH GOVERNMENT, 2019. EU funds in Wales. Welsh government [online]. Dostupné z: <https://gweddill.gov.wales/funding/eu-funds/?lang=en>

WELSH GRADUATE MIGRATION, 2011. Welsh Institute of Social and Economic Research, Data and Methods Report. Dostupné z: <http://www.wiserd.ac.uk/research/education/completed-projects/welsh-graduate-migration/>.

WELSH REFUGEE COUNCIL, 2017. Migration Flows & Population Trends | Welsh Refugee Council [online] [vid. 2019-04-09]. Dostupné z: <https://welshrefugeecouncil.org.uk/migration-information/migration-trends/migration-flows-population-trends>

WILLIAMS, James, 2016. Wales and the EU Referendum: How the parties stand. British Broadcasting Corporation [online]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/uk-politics-eu-referendum-35945385>

WISERD, 2016. Young People and the EU Referendum. Welsh Institute of Social and Economic Research, Data and Methods Report [online]. Dostupné z: <https://wiserd.ac.uk/research/research-projects/young-people-and-eu-referendum>

WOOLFORD, Jayne a Jo HUNT, 2016. Wales and the EU. Cohesion Policy. Wales Governance Centre, Cardiff University. Dostupné z: <http://sites.cardiff.ac.uk/wgc/files/2016/07/COHESION.pdf>

YUGOV, 2016. Draft EU deal gives boost to Leave campaign', Dostupné z: <https://yougov.co.uk/news/2016/02/04/eu-referendum-leave-leads-nine/>

YUGOV, 2019. Wales | Survey results | YouGov [online]. Dostupné z: <https://yougov.co.uk/topics/wales/survey-results>

Teze bakalářské práce

Zdůvodnění výběru práce

Jako téma bakalářské práce jsem si zvolil referendum o vystoupení Spojeného království z Evropské unie, které se stalo významným milníkem v procesu evropské integrace a v současnosti představuje jednu z nejdůležitějších událostí v evropském prostoru.

Wales se stal jedinou součástí Spojeného království, u které se nepotvrdila předpověď výsledků referenda. Podle průzkumů se očekávalo, že lidé žijící ve Walesu budou většinově hlasovat pro setrvání v Evropské unii, překvapivě se ale 52,5 % voličů 23. 6. 2016 vyjádřilo pro vystoupení. Tomuto výsledku nenasvědčovaly ani volby do Velšského národního shromáždění, které se konaly měsíc a půl před referendem, ve kterých měly převahu strany zastávající setrvání v Evropské unii.

Dalším důvodem, proč byly výsledky nečekané, bylo dlouhodobé čerpání finančních prostředků z evropských strukturálních fondů na rozvoj méně rozvinutých regionů, mezi které se řadí západní Wales a oblast Valleys. Zmíněné důvody vyvolávají otázky, proč ve voličích nakonec převládly důvody pro vystoupení.

Výsledek hlasování o brexitu ukazuje, jak může být referendum nevyzpytatelné, proto bych se jím chtěl zabývat a to navíc v době, kdy i v České republice rostou tendence pro uskutečnění tohoto nástroje přímé demokracie.

Předpokládaný cíl

Výzkumná otázka bakalářské práce zní: „Proč se Velšané rozhodli většinově hlasovat pro vystoupení Spojeného království z Evropské unie?“

Cílem práce je zjistit, které hlavní důvody převážily v rozhodování velšských voličů a to prostřednictvím analýzy sociodemografických faktorů od roku 2004, kdy se zvýšila imigrace do Spojeného království z východní části Evropy z důvodu přístupu deseti zemí do Evropské unie, do roku 2015. Imigrace může představovat riziko, které nemusí být pouze bezpečnostní, může v lidech vytvářet pocit ohrožení například v ekonomické, hodnotové nebo náboženské oblasti. Součástí hledání odpovědi bude i analýza volebního chování ve volbách do Velšského národního shromáždění v květnu 2016 a v referendu o brexitu, z čehož by mělo vyplynout, jak se lišilo volební chování, respektive které faktory podmiňovaly rozhodnutí při volbách a které při referendu.

Cílem práce není porovnávat volební systémy, ale poukázat na rozdílnost volebního chování v referendu o konkrétní věci a při volbě do zastupitelských funkcí. Cílem analýzy není vysvětlení vyhlášení referenda, ani vyvození důsledků brexitu pro Wales, práce se bude věnovat pouze do data konání referenda, tedy 23. 6. 2016.

Metodologie práce

Bakalářská práce bude případovou studií a bude využívat kvalitativní metodu. Výzkumnou otázku budu zpracovávat na základě analýzy sociodemografických proměn, k nimž došlo na území Walesu od roku 2004 do roku 2015, a vztahu Velšanů k Evropské unii prostřednictvím přístupů jimi volených politických subjektů do Velšského národního shromáždění v roce 2016, dolní sněmovny Spojeného království v roce 2015 a Evropského parlamentu v roce 2014.

Po aplikaci meziskupinové teorie hrozby, která pracuje s předsudky jako s faktory ovlivňující volební chování, bude možné poukázat na to, jestli se Velšané mohli cítit ohroženě z pohledu zaměstnání, hodnot či jiných kritérií vztahujících se k teorii. Pokud by se potvrdil pozitivní vztah k Evropské unii a zvyšující se počet imigrantů, došel bych k závěru, že za rozhodnutím Velšanů vystoupit z Evropské unie stojí sociodemografická změna a ne vztah k Evropské unii.

Možným závěrem analýzy bude nepotvrzení teorie, tedy že migranti z Evropské unie nepředstavovali hrozbu pro Velšany a sociodemografická změna ve Walesu nebyla výrazná. Může se také ukázat, že ve Walesu byly silné protievropské tendence a výsledek referenda tak překvapivý nebyl.

Základní charakteristika tématu

Za vlády Davida Camerona proběhlo 23. června 2016 referendum o vystoupení Spojeného království z Evropské unie. Referenda se zúčastnilo 72,2 % oprávněných voličů, přičemž 51,9 % voličů hlasovalo pro vystoupení z Evropské unie.

Zatímco většina obyvatel Skotska a Severního Irska hlasovala pro zůstání v Evropské unii, v Anglii a Walesu byla většina pro vystoupení. Konkrétně ve Walesu byla volební účast 71,7 %, přičemž 47,5 % voličů hlasovalo pro zůstání, 52,5 % voličů pro vystoupení z Evropské unie.

V době psaní projektu bakalářské práce stále není jisté, jak tzv. brexit bude přesně vypadat, přičemž největší problém představuje podoba hranice mezi Irskem a Severním Irskem, začlenění do celní unie nebo ochrana práv Britů na území Evropské unie a naopak.

Předpokládaná struktura práce

Úvod

2. Meziskupinová teorie hrozby

3. Referendum

4. Referendum o vystoupení Spojeného království z Evropské unie 2016

4.1. Výsledky na velšském teritoriu, demografie voleb, sociodemografické determinanty

4.2. Předvolební kampaně a průzkumy

5. Vztah Walesu a Evropské unie

5.1 Postoj hlavních politických stran působících ve Walesu k Evropské unii a k referendu o vystoupení u Evropské unie

5.1.1. Volby do Velšského národního shromáždění 2016

5.1.2. Parlamentní volby 2015

5.1.3. Volby do Evropského parlamentu 2014

5.2. Dotace z Evropské unie

6. Rozdíly mezi volbami do Velšského národního shromáždění a referendem 2016

7. Imigrace od roku 2004 do roku 2015 a jejich zaměstnanost

7.1. Nezaměstnanost ve Walesu

Závěr

Základní literatura

COLEMAN, David, 2016. A Demographic Rationale for Brexit, *Population and Development Review*, 42.4: 681-692.

CROUCHER, Stephen, 2013. Integrated Threat Theory and Acceptance of Immigrant Assimilation: An Analysis of Muslim Immigration in Western Europe, *Communication Monographs*, 80:1, 46-62, DOI: 10.1080/03637751.2012.739704

HARRIS, Richard and Martin CHARLTON, 2016. Voting out of the European Union: Exploring the geography of Leave. *Environment and Planning A*, 48.11: 2116-2128.

HUNT, Jo, Rachel MINTO and Jayne WOOLFORD, 2016. Winners and Losers: the EU Referendum Vote and its Consequences for Wales, *Journal of Contemporary Research*. 12 (4), 824 - 834.

IVLEVS, Artjoms and Michail VELIZIOTIS, 2017. Local-level immigration and life satisfaction: The EU enlargement experience in England and Wales. *Environment and Planning A*, 50 (1). pp. 175-193. ISSN 0308-518X, <https://doi.org/10.1177/0308518X17740895>

JONES, Richard Wyn and Rebecca RUMBUL, 2013. Wales: 40 Years of EU Membership. *Journal of Contemporary European Research*.

LAYCOCK, Samantha, 2013. Is referendum voting distinctive? Evidence from three UK cases. *Electoral Studies*. 32.2: 236-252.

NELSON, Todd D. (ed.), 2009. *Handbook of prejudice, stereotyping, and discrimination*. Psychology Press, kapitola 3, 23-45.

STEPHAN, Walter G. and Cookie White STEPHAN, 1996. Predicting prejudice. *International Journal of Intercultural Relations*, 20.3-4: 409-426.

ZHANG, Aihua, 2018. New Findings on Key Factors Influencing the UK's Referendum on Leaving the EU. *World Development*, 102: 304-314.

Seznam příloh

Graf 1: Předvolební průzkumy YouGov – Wales, str. 19

Graf 2: Předvolební průzkumy ICM – Wales, str. 20

Graf 3: Hlasování pro odchod z EU podle míry identifikace 6 a 7 na Morenově stupnici, str. 26

Graf 4: Čistá migrace do Spojeného království z EU 1991-2017, str. 40

Graf 5: Čistá migrace do Spojeného království 1991-2017, str. 41

Graf 6: Čistá mezistátní migrace 2004-2015, Wales, str. 43

Graf 7: Míra nezaměstnanosti ve Walesu 2005-2015, str. 45

Tabulka 1: Výsledky referenda o členství v Evropské unii, str. 21

Tabulka 2: Národní identity a vztah k členství v EU, str. 25

Obrázek 1: Model tří Walesů, str. 27

Obrázek 2: Volební obvody ve Walesu, str. 28

Obrázek 3: NUTS 2 – Wales, str. 32

Obrázek 4: Preference Strany nezávislosti Spojeného království ve volbách 2016, str. 36